

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів і обліку
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія**

Кукурудз Василь Юрійович

Кваліфікаційна робота

**УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ МОЛОДІ / IMPROVEMENT OF FINANCIAL PROVISION OF
YOUTH SOCIAL PROTECTION**

спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-наукова програма «Публічні Фінанси»

Виконав студент
групи ФПФм-21
Кукурудз В.Ю.

підпис

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Квасниця О.В.

підпис

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__р.
Завідувач кафедри

підпис

Тернопіль 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО - ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ.....	7
1.1. Поняття та ознаки соціального захисту молоді.....	7
1.2. Нормативно-правове забезпечення формування та реалізації молодіжної політики в Україні.....	13
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ.....	24
2.1. Сучасний стан державної молодіжної політики в Україні та визначення напрямів її реформування.....	24
2.2. Молодіжні цільові програми як дієвий інструмент реалізації молодіжної політики органами місцевого самоврядування.....	35
2.3. Проблемні аспекти соціальної підтримки молоді.....	44
Висновки до розділу 2.....	48
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ.....	52
3.1. Шляхи оптимізації соціальної підтримки молоді.....	52
3.2. Зарубіжний досвід регулювання фінансового забезпечення соціального захисту молоді.....	54
Висновки до розділу 3.....	63
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69

ВСТУП

Актуальність теми. Процес інтеграції молоді до соціальної структури суспільства та формування їхньої життєвої траєкторії стає важливим елементом державної політики. Одночасно забезпечення соціальної безпеки молоді стає пріоритетом, і це досягається через реалізацію молодіжної політики, в якій ключову роль відіграють суб'єкти місцевого самоврядування, які безпосередньо взаємодіють з молодими людьми.

Україна, як держава, що формує свою державність, розбудовує громадянське суспільство та інтегрується у світове та європейське співтовариство, має можливість використовувати потенціал молоді для сталого розвитку країни. Молодь володіє значними знаннями, уміннями та навичками, які можуть бути використані в різних сферах життя суспільства. Ефективність реалізації молодіжної політики на місцевому рівні особливо важлива, оскільки саме тут здійснюється пряма взаємодія з молоддю, швидко відбувається зворотній зв'язок, а також місцеві органи влади мають можливість найкраще реагувати на змінні потреби та інтереси молоді.

Людські ресурси є основним ресурсом сучасного суспільства для його розвитку. Молодь, яка володіє найбільшою соціальною активністю та креативністю, має значний потенціал для подальшого прогресу країни. Саме молодь є одним з головних джерел сталого розвитку, соціальних змін, економічного зростання та впровадження нововведень.

Становище молоді в сучасній Україні є складним і суперечливим. Хоча молодь складає більшість нових соціальних груп і активно включається в суспільне та політичне життя країни, вона також стикається з численними проблемами та викликами.

Деякі молоді українці, прагнучи поліпшити своє матеріальне становище, шукають можливості для роботи за кордоном, що свідчить про недостатню привабливість внутрішнього ринку праці та низьку якість життя в країні. Багато молодих людей також не задоволені своїм фінансовим положенням і не беруть активної участі в суспільному житті. Це може бути пов'язано з економічною

нестабільністю, відсутністю можливостей для особистого та професійного розвитку, а також низьким рівнем інформованості про суспільно-політичні події та реформи.

Для вирішення цих проблем потрібно вжити комплексних заходів, що спрямовані на поліпшення умов життя молоді, забезпечення їхньої зайнятості та розвитку, а також залучення до участі в суспільному житті. Це може включати в себе створення нових можливостей для роботи та навчання в Україні, підвищення рівня освіти та професійної підготовки, підтримку молодіжних ініціатив та активної громадянської участі.

Проблематика удосконалення соціального захисту молоді в Україні розроблялася в роботах таких учених: В. Дем'янишина, О. Квасниці, О.Кириленко, З.Лободіної, Б.Малиняка, Т.Кізими, І. Дегтярьової, М. Іжі, І.Парубчака, Т. Пахомової, Л. Приходченко, С. Саханєнка, Ю. Шарова, С.Бондаренко, Н.Гриценко, О.Грекова, А.Лобза, Л.Семенова, А.Черниш, В.Мотречко, С.Юрія та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження специфіки фінансового забезпечення соціального захисту молоді в Україні та формування концептуальних основ удосконалення його сучасного стану.

Для досягнення поставленої мети у роботі необхідно вирішити такі **завдання:**

- здійснити аналіз поняття та ознак соціального захисту молоді;
- охарактеризувати нормативно-правове регулювання соціального захисту молоді в Україні;
- встановити особливості соціального забезпечення молоді;
- визначити специфіку соціального обслуговування та соціальної підтримки молоді;
- з'ясувати сутність соціальної допомоги та соціальної інтеграції молоді;
- дослідити зарубіжний досвід правового регулювання соціального захисту молоді;

- визначити проблеми та запропонувати шляхи вдосконалення фінансового забезпечення соціального захисту молоді в Україні.

Об'єктом дослідження є фінансове забезпечення соціального захисту молоді в Україні.

Предметом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері соціального захисту молоді.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися як загальнонаукові методи розуміння об'єктивної реальності, так і спеціальні наукові методи, що забезпечують об'єктивність і цілісність отриманих результатів. Зокрема, за допомогою аналітичних методів відібрано наукову інформацію за темою дослідження, за допомогою порівняльного та логіко-семантичного методів досліджено сучасний стан формування та реалізації молодіжної політики за кордоном та в Україні за допомогою структурно-функціонального аналізу, та були окреслені шляхи вдосконалення.

Наукова новизна одержаних результатів Полягає у тому, щоб визначити поняття соціальної підтримки молоді, яку, на відміну від існуючої соціальної підтримки, пропонується здійснювати не лише державними соціальними установами, а й неформально приватними організаціями, з метою створення гідного рівня життя молоді.

Теоретично-методологічну основу написання випускної кваліфікаційної роботи формують правова база з питань фінансового забезпечення соціального захисту молоді в Україні, законодавчі та нормативні акти України, навчальні посібники та підручники, матеріали журналів, звітні дані Міністерства молоді та спорту України, офіційного веб-ресурсу OpenBudget, офіційні матеріали Держкомстату України, ресурси Інтернету та інші джерела інформації.

Практичне значення одержаних результатів. У кваліфікаційній роботі представлені ідеї та напрацювання автора, які розвивають існуючі теоретичні та методичні підходи до фінансового забезпечення соціального захисту молоді в Україні, з урахуванням кращих практик зарубіжних країн та вітчизняних реалій. Проаналізовано вплив сучасних викликів державності на тенденції

фінансового забезпечення соціального захисту молоді в Україні. Це дало можливість сформулювати висновки та рекомендації, які відображають наукову позицію автора щодо розвитку теоретичних засад і вирішення проблем практики фінансового забезпечення соціального захисту молоді в Україні у контексті інтеграції нашої держави до європейського простору.

Апробація результатів дослідження. Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти опубліковані у збірниках наукових праць кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету: Проблемні аспекти соціальної підтримки молоді (*Актуальні питання фінансової науки та практики*, 2023). Зарубіжний досвід регулювання фінансового забезпечення соціального захисту молоді (*Фінансове забезпечення сталого розвитку* 2024). Шляхи оптимізації соціальної підтримки молоді (*Актуальні питання фінансової науки та практики*, 2024).

Структура дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, логічно організованих у сім підрозділів, висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг дослідження – 75 сторінок. Робота містить 2 таблиці і 8 рисунків. Список використаних джерел складався з 76 позицій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО - ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ

1.1. Поняття та ознаки соціального захисту молоді

Очевидно, що в сучасних умовах створення ринкової економіки, молодь України на початковому етапі свого життя потребує значної соціальної підтримки та захисту. Вона складає більшу частину активного населення в країні і серйозно страждає від економічних труднощів, недостатньої підтримки соціальних потреб та впливу військових дій на території країни.

Одночасно з цим, потрібно усвідомити, що молодь є майбутнім будь-якої держави, і, отже, соціальний захист та створення сприятливих умов для її розвитку є ключовими для подальшого становлення суспільства. Ця ідея закріплена в новому Законі України «Про основні засади молодіжної політики» та в Національній молодіжній стратегії до 2030 року. Ці документи визначають механізми соціального захисту, інтеграції та підтримки молодих осіб, сприяючи їхньому розвитку, конкурентоспроможності та активній участі у суспільному житті[58].

Розуміння сутності соціального забезпечення молоді неможливе без глибокого дослідження самої категорії «молодь», яка є предметом дослідження учених різних гуманітарних наук. Це дослідження вносить певну складність у стандартизацію та узгодження розуміння та визначення її змісту. У спеціальній літературі використовуються різні терміни, такі як «суспільна група», «вікова група», «соціально-демографічна група», «соціальна група» та інші.

За даними ООН, молодь становить приблизно 20% всього населення світу, проте понад 80% молоді проживає в країнах, які знаходяться у процесі розвитку, до яких відноситься і Україна. Згідно з результатами соціологічних опитувань, на відміну від більшості країн, що розвиваються, молодь в Україні не має дискримінації за гендерними, соціально-політичними, етнічними, релігійними, сексуальними аспектами тощо. Проте 18% молодих громадян відчувають дискримінацію через майнові чинники, а лише 1% молоді має

достатні матеріальні ресурси для гідного рівня життя. Низький рівень матеріального забезпечення, висока корупція та скептицизм стосовно змін в країні є основними причинами пасивності молоді та міграції до інших країн.

Молодь є ключовим майбутнім України, і якісний та кількісний склад молоді визначає основний ресурс для сталого розвитку країни. Тому політика, спрямована на молодь, на рівні загальнодержавному та місцевому, та процеси її формування і реалізації, стають актуальним об'єктом наукових досліджень.

Очевидно, що в сучасних умовах створення ринкової економіки, молодь України на початковому етапі свого життя потребує значної соціальної підтримки та захисту. Вона складає більшу частину активного населення в країні і серйозно страждає від економічних труднощів, недостатньої підтримки соціальних потреб та впливу військових дій на території країни.

Соціальний захист стає вирішальним для зміцнення стійкості сімей, включаючи підлітків, забезпечення доступу до подальшої освіти, боротьби з безробіттям серед молоді та покращення показників здоров'я підлітків. Ростуть турботи політиків у регіоні щодо потреби у наданні молодим людям необхідних знань, навичок та підтримки для успішної інтеграції у ринок праці. Протягом першої половини поточного століття значна частина населення досягатиме своєї найпродуктивнішої вікової групи, що створює можливість відчувати демографічний дивіденд. Цей дивіденд означає період, коли працездатне населення має гарне здоров'я, якісну освіту, гідну роботу та невелику кількість дітей.

Отже, зараз у демографічний дивіденд переходить демографічний перехід. Це означає, що у домогосподарствах буде менше дітей, що призведе до збільшення інвестицій у дітей, більшої участі жінок на ринку праці та більшої кількості домашніх заощаджень на пенсійному віці.

Оскільки молодь має велике значення, важливо дати відповідне визначення цій категорії та описати її основні ознаки. Це допоможе відрізнити цю категорію від суміжних, оскільки різні міжнародні організації та країни дають різні визначення молоді. Це важливо навіть для офіційних нормативних

актів міжнародних організацій. І.М. Гуцалова пропонує новий підхід до визначення поняття «молодь», за яким молодь має рухомі межі віку, що залежать від соціально-економічного розвитку та місця в соціальній структурі суспільства, рівня культури та умов життя, а також особливостей психологічного розвитку людини[18]. Таким чином, молодіжний вік сьогодні визначається не стільки демографічними, скільки соціальними і політичними чинниками.

Н.С. Баранова та О.П. Масюк розглядають молодь як одну з найуразливіших і найбезправніших категорій осіб у соціально-правовому відношенні. Вони вбачають, що молодь живе в умовах підвищеної соціальної напруги і психологічного дискомфорту, що сприяє поширенню деструктивних явищ, таких як наркоманія, токсикоманія, алкоголізм, проституція тощо[5].

О.О. Юшкевич визначає молодь як соціально-економічну категорію, яка включає частку населення з рухливими віковими межами, діапазон яких збільшується або зменшується в залежності від рівня залучення молоді до продуктивної зайнятості[74].

О.С. Кайтанський вказує на те, що молодь як правову категорію можна визначити як фізичних осіб віком від 14 до 35 років, які мають право на гарантії та пільги, передбачені законодавством для забезпечення їх нормальної життєдіяльності, створення умов для соціального становлення та розвитку[35].

Соціальний захист молоді тісно пов'язаний з політичною діяльністю країни. Він найбільш ефективний у боротьбі з численними недоліками, з якими стикаються особливо вразливі молоді люди, такі як безпритульні та особи, які перебувають під опікою, при реалізації в тандемі з соціальними послугами. Для поліпшення доступу молоді до соціального захисту знадобиться більше точних даних про вплив соціального захисту на молодь та її адаптацію до дорослого життя.

Ще одним важливим моментом, який підкреслює важливість соціального захисту, є те, що для забезпечення сталого розвитку нашої державі необхідно формувати та впроваджувати соціальну підтримку молоді не епізодично, а на

безперервній основі. Міжнародний досвід реалізації молодіжної політики в різних сферах потребує глибокого дослідження та широкого застосування.

«Основними напрямками забезпечення сталого розвитку суспільства в Україні є:

- підтримка молоді у соціально-трудої сфері та у сфері освіти й виховання;
- профілактика девіантної поведінки у молодіжному середовищі;
- модернізація житлової та сімейної молодіжної політики;
- підтримка молодіжних громадських об'єднань і організацій, оскільки сталий розвиток нашої держави насамперед пов'язаний з реалізацією важливих соціальних цілей української молоді – лідерів демографічного, соціально-економічного, політичного та духовного прогресу» [15].

Таким чином, актуальність запровадження соціального захисту молоді не викликає сумнівів, але для повного розуміння зазначення соціального захисту даної категорії осіб слід охарактеризувати саме поняття «соціальний захист молоді» та визначити його природу.

Дещо іншого підходу до даного визначення дотримується Ю.Тарабукін, який пропонує розглядати поняття соціального захисту молоді у більш широкому розумінні. Він відзначає, що провідна мета соціального захисту молоді полягає у допомозі молодим людям набуття почуття гідності і віри у власні сили, бажання особистою працею досягти кращого життя, а не пасивно очікувати його[75].

«При цьому він наголошує, що соціальний захист можна розглядати у чотирьох аспектах:

1) як захист процесу формування і розвитку особистості молодої людини, що спрямований на забезпечення сприятливого проходження особою через кожен з етапів розвитку;

2) як захист середовища, в якому формується та розвивається особистість, де основна увага державних органів повинна зосереджуватися на екологічних

елементах проживання людини, елементах вирішення соціальних, моральних та економічних проблем;

3) як захист прав і законних інтересів молоді;

4) як цільовий соціальний захист, що виявляється через допомогу молодим людям, сім'ям у вирішенні чітко окреслених завдань та допомогу особам, що перебувають на межі бідності» [70].

Враховуючи такий підхід, можна стверджувати, що соціальний захист є невід'ємним процесом формування особистості підлітка, а охорона навколишнього середовища має відповідний вплив на розвиток підлітка, що супроводжується встановленням державою відповідних гарантій.

«Для більшого розуміння поняття соціального захисту слід проаналізувати доктринальні підходи до нього, що дасть можливість виділити основні критерії, які застосовуються для врегулювання соціального захисту молоді. Так, у своєму дослідженні П.Д. Пилипенко визначає соціальний захист як окрему ланку суспільних відносин, що існують у державно організованому суспільстві з метою забезпечення широких можливостей для всебічного розвитку і нормального життя людини» [76, с. 13].

Цікавий підхід до визначення соціального захисту молоді пропонує О.С. Кайтанський, який зазначив, що характеризуючи поняття соціального захисту молоді, під соціальним захистом слід розуміти в широкому сенсі державну діяльність, спрямовану на забезпечення становлення та розвитку особистості, виявлення та усунення негативних факторів впливу на молодь, створення умов для їх самовизначення та життєвого утвердження.

Тому поняття «соціальний захист молоді» має декілька значень:

- як система суспільних відносин;
- як комплекс організаційних, правових, економічних і фінансових заходів;
- за рахунок практичної реалізації соціальної політики держави щодо молоді;
- як правова система в системі права соціального забезпечення.

Отже, «поняття «соціальний захист молоді» автор розглядає як систему суспільних відносин, які виникають між фізичними особами віком від 14 до 35 років та органами державної влади з метою забезпечення умов для нормальної життєдіяльності даної групи та сприяння їх соціальному становленню та розвитку» [6, с. 9-10].

Виходячи з вищевикладеної проблематики, бачимо, що соціальний захист молоді – це система організаційних, економічних, соціальних заходів і функцій, прийнятих державними і недержавними інститутами для забезпечення матеріального і духовного благополуччя молоді та забезпечити належний рівень життя.

Отже, на підставі вищезазначеного можна виділити такі основні ознаки соціального захисту молоді:

1) системність, яка включає в себе організаційні, економічні, соціальні заходи щодо забезпечення основних соціальних прав молоді в Україні;

2) законодавче гарантування: основних нормативних актах, що регулюють соціальний захист молоді, встановлено відповідні форми соціального захисту молодих людей, які можуть застосовуватися до таких осіб. При цьому визначається їх сутність, мета, та умови застосування, а також передбачаються державні гарантії таким особам права на соціальний захист;

3) функціональність: дана ознака проявляється в тому, що суб'єкти, які наділені відповідними повноваженнями щодо соціального захисту молоді, виконую низку різних функцій, що спрямовані на мінімізацію чи усунення соціальних ризиків для молодих осіб та компенсацію наслідків таких ризиків.

Молодь була і залишається найактивнішою та наймобільнішою у соціальному плані групою населення. Вона здатна не тільки запроваджувати інновації у вже усталений суспільний лад, забезпечувати приріст населення, а й ефективно використовувати сучасні нововведення, в тому числі інформаційно-комунікаційні технології, які суттєво впливають на підвищення конкурентоспроможності будь-якої держави.

1.2. Нормативно-правове забезпечення формування та реалізації молодіжної політики в Україні

Детальне та розширене дослідження питання нормативно-правового регулювання соціального захисту молоді в Україні варто розпочати з основ міжнародних договорів, які стосуються цієї сфери. Це обумовлено тим, що такі договори, на які згоду надала Верховна Рада України, стають не лише складовою частиною внутрішнього законодавства, а й мають більшу юридичну силу, ніж національні правові акти. Україна, як член Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи, приєдналася до значної кількості міжнародних угод, які охоплюють різні аспекти соціального захисту молоді.

Додатково, Україна активно працює над інтеграцією в структури Європейського Союзу, Організації з безпеки та співробітництва в Європі та НАТО, що передбачає гармонізацію своїх законів та стандартів з європейськими вимогами. У світлі цих фактів можна класифікувати міжнародні акти, що регулюють соціальний захист молоді, на різні групи.

Наприклад, до першої групи варто віднести акти, які прийняті Організацією Об'єднаних Націй, серед яких ключове значення має Загальна декларація прав людини, що визначає основні соціальні права, включаючи право на соціальне забезпечення та справедливу винагороду за працю.

Другою групою актів, яка впливає на соціальний захист молоді, є ті, що розробляються та приймаються Міжнародною організацією праці (МОП). Визначена організація є однією з найстаріших міжнародних установ і почала свою діяльність вже у 1946 році, ставши першою спеціалізованою установою Організації Об'єднаних Націй.

МОП активно працює над розробкою міжнародних трудових стандартів, які включають у себе конвенції та рекомендації. Ці стандарти встановлюють мінімальні норми щодо основних трудових прав, таких як свобода асоціацій, право на організацію, колективні переговори, заборона примусової праці, гендерна рівність тощо. Основними цілями МОП є сприяння реалізації трудових принципів та прав, створення більших можливостей для працівників з

метою забезпечення гідної зайнятості та адекватної оплати праці, підвищення соціального захисту всіх верств населення, а також посилення трипартизму та соціального діалогу.

Третьою групою є міжнародні договори, які укладаються Радою Європи та Європейським Союзом. Ці акти визначають умови для розвитку молодіжної політики в межах Європейського Союзу та мають обов'язковий характер стосовно їх імплементації у національне законодавство країн-учасниць. Одним з ключових нормативних актів є Європейська соціальна хартія, яка була переглянута у 1996 році. Цей документ був ратифікований Україною у 2006 році. Варто відзначити, що євроінтеграційний вектор розвитку нашої держави відіграв важливу роль у розвитку соціального захисту молоді. Одним з ключових двосторонніх актів у рамках партнерства Україна – Європейський Союз є Угода про асоціацію, яка була укладена між Україною та Європейським Союзом.

Основними цілями цього акту є:

- Сприяння поступовому зближенню Сторін на основі спільних цінностей і тісних привілейованих зв'язків, а також поглиблення зв'язків України з політикою Європейського Союзу та її участь у програмах і агентствах.
- Забезпечення необхідних рамок для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес.
- Сприяння, збереження й зміцнення миру та стабільності у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй і Гельсінського заключного акту Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 року.
- Запровадження умов для посилених економічних та торговельних відносин, що спрямовані на поступову інтеграцію України до внутрішнього ринку Європейського Союзу, включаючи створення поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі.

- Підтримка зусиль України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, зокрема, шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* Європейського Союзу.

- Посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основних свобод.

- Запровадження умов для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес [47].

Також важливо зазначити, що цей акт націлений на регулювання соціального захисту молоді. В ньому закріплено трудові стандарти, зокрема, сприяння торгівлі таким чином, щоб забезпечити повну та ефективну зайнятість і гідну роботу для всіх, включаючи чоловіків, жінок і молодь.

Окремо в Угоді передбачена глава 23 з назвою «Освіта, навчання та молодь», де закріплено основи сприяння соціальному захисту молоді в Україні. Сторони домовилися сприяти розвитку співробітництва в галузі освіти, навчання та молодіжної політики з метою покращення взаєморозуміння, активізації міжкультурного діалогу та посилення знань щодо відповідних культур.

Також сторони домовилися заохочувати поглиблення співробітництва та обмін досвідом в галузі молодіжної політики та неформальної освіти для молоді. Це спрямовано на сприяння інтеграції молоді в суспільство, її активну громадянську позицію та ініціативність, отримання знань, навичок та професійних умінь поза освітньою системою, активізацію співробітництва з третіми країнами, розвиток співробітництва між молодіжними організаціями в Україні, Європейському Союзі та його державах-членах, а також просування здорового способу життя з особливим акцентом на молодь.

Національне законодавство відіграє ключову роль у регулюванні соціального захисту молоді. Основним актом у цій групі є Конституція України, яка містить норми, спрямовані на всіх громадян, зокрема на соціальний захист молоді[41].

У Конституції закріплені права, такі як право на життя, здоров'я, честь, гідність та безпеку, визнані найвищою соціальною цінністю. Також гарантується соціальний захист громадян, включаючи захист прав усіх суб'єктів та соціальну спрямованість економіки.

Конституція забезпечує право на соціальний захист у разі непрацездатності, безробіття, а також інші види соціальних виплат та допомог. Вона також гарантує рівність дітей у своїх правах та забезпечує основи соціального захисту охорони дитинства.

Так, ці права на соціальний захист молоді закріплені на найвищому законодавчому рівні, забезпечуючи їм належний захист і охорону їхніх прав та інтересів в Україні. Норми Конституції передбачають регулювання основних аспектів соціального захисту молоді, таких як охорона здоров'я, право на соціальне забезпечення, соціальна допомога та підтримка, а також соціальне обслуговування.

Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 № 1414-IX є основним нормативно-правовим актом у цій сфері, який визначає основні принципи та напрями молодіжної політики в Україні, визначає головну мету — створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, забезпечення її самостійності та конкурентоспроможності, активної участі в суспільному житті та підтримку молодіжної політики[58].

Основні завдання молодіжної політики, визначені цим законом, включають забезпечення соціального захисту молоді, підтримку у реалізації її соціально-економічного потенціалу, створення умов для соціалізації та інтеграції в суспільні процеси, розвиток освітніх програм та підтримку молоді з тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб.

Також закон передбачає сприяння органам державної влади у формуванні та реалізації політики, пов'язаної з молоддю, розвитку молодіжної інфраструктури та забезпечення соціального захисту та розвитку молоді.

У таблиці 1.1. наведено нормативно-правові аспекти реалізації соціальних проектів (дотримання законодавства).

Таблиця 1.1

Нормативно-правовий аспект сучасного ринку праці в Україні[72]

Нормативно-правовий акт	Характеристика	Критичний аналіз
Закон України «Про зайнятість населення»	Цей закон визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, а держава гарантує право громадян на працю та реалізує право на соціальне забезпечення на випадок безробіття.	Незважаючи на те, що закон постійно доповнюється новими положеннями, він потребує оновлення та приведення у відповідність до сучасних вимог
Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»	Цей Закон встановлює загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення і розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства і держави, а також основні напрями реалізації молодіжної політики України щодо соціального становлення та розвитку.	Закон також потребує оновлення, оскільки багато положень застаріли. Варто також зазначити, що деякі положення так і не набули чинності.
Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»	Закон, створений відповідно до Конституції України та засад законодавства України, встановлює правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.	Необхідно внести зміни до чинного законодавства та вжити практичних заходів щодо його реформування. Багато речень мають декларативний характер особливості

Так, ці права на соціальний захист молоді закріплені на найвищому законодавчому рівні, забезпечуючи їм належний захист і охорону їхніх прав та інтересів в Україні. Норми Конституції передбачають регулювання основних аспектів соціального захисту молоді, таких як охорона здоров'я, право на соціальне забезпечення, соціальна допомога та підтримка, а також соціальне обслуговування.

Основні завдання молодіжної політики, визначені цим законом, включають забезпечення соціального захисту молоді, підтримку у реалізації її соціально-економічного потенціалу, створення умов для соціалізації та інтеграції в суспільні процеси, розвиток освітніх програм та підтримку молоді з тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб.

Також закон передбачає сприяння органам державної влади у формуванні та реалізації політики, пов'язаної з молоддю, розвитку молодіжної інфраструктури та забезпечення соціального захисту та розвитку молоді.

Так, ці права на соціальний захист молоді закріплені на найвищому законодавчому рівні, забезпечуючи їм належний захист і охорону їхніх прав та інтересів в Україні. Норми Конституції передбачають регулювання основних аспектів соціального захисту молоді, таких як охорона здоров'я, право на соціальне забезпечення, соціальна допомога та підтримка, а також соціальне обслуговування.

Основні завдання молодіжної політики, визначені цим законом, включають забезпечення соціального захисту молоді, підтримку у реалізації її соціально-економічного потенціалу, створення умов для соціалізації та інтеграції в суспільні процеси, розвиток освітніх програм та підтримку молоді з тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб.

Також закон передбачає сприяння органам державної влади у формуванні та реалізації політики, пов'язаної з молоддю, розвитку молодіжної інфраструктури та забезпечення соціального захисту та розвитку молоді.

Затверджена у червні 2021 року Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021-2025 роки є важливим кроком у створенні умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в країні. Одна з головних мет цієї програми - підвищення рівня участі та інтеграції молоді у суспільне життя. Дослідження показують, що значна частина молоді в Україні не виявляє бажання або інтересу до участі у суспільному житті, що є серйозною проблемою[52].

Програма має за мету забезпечити соціальний захист молоді, зокрема, зростання чисельності молоді з відповідальним ставленням до власного здоров'я, зменшення числа молодих людей з соціально небезпечними захворюваннями та залежностями, збільшення числа молоді знань та навичок з планування сім'ї та репродуктивного здоров'я, підвищення рівня поінформованості суспільства про потреби молоді з інвалідністю та підвищення ступеня її інтеграції.

Важливо також врахувати досвід країн Європейського Союзу, де понад три чверті молоді беруть участь у різних формах діяльності та долучаються до суспільного життя. Це свідчить про успішну інтеграцію молоді в суспільство та важливість розвитку молодіжної політики, спрямованої на підтримку їхньої активної участі.

Реалізація Державної цільової соціальної програми "Молодь України" може стати ключовим чинником у забезпеченні успішної інтеграції молоді в суспільне життя, забезпечуючи їм не лише соціальний захист, але і можливості для самореалізації та розвитку.

Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» № 1875-IX, прийнятий 16 листопада 2021 року, є важливим нормативним документом, який регулює соціальне забезпечення молоді. Його основна мета полягає в оцінці потреб у соціальних послугах молоді, плануванні, організації, координації та наданні їм соціальних послуг, державних соціальних допомог, пільг, компенсаційних виплат та іншої соціальної підтримки, а також здійснення моніторингу надання соціальних послуг[59].

У законі визначено основні соціальні послуги для молоді, зокрема:

1 Соціальна профілактика, що включає комплексні заходи для запобігання сімейному неблагополуччю, соціальному сирітству, домашньому насильству, торгівлі людьми та іншим проблемам. Також передбачено інформаційну та просвітницьку роботу для формування позитивної поведінки та здорового способу життя.

2 Соціальна реабілітація, яка спрямована на оптимізацію ставлення молоді до відповідального батьківства, навичок самообслуговування та інтеграції в суспільство.

3 Соціальний супровід, який здійснюється для сімей у складних життєвих обставинах, а також прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу та інших установ.

4 Консультування, що передбачає комплекс заходів для виходу зі складних життєвих ситуацій та адаптації до нового соціального середовища.

Цей закон допомагає забезпечити молодь соціальним захистом та підтримкою, сприяючи її інтеграції в суспільство та самореалізації.

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» № 1967-IX від 16 грудня 2021 року є важливим нормативним документом, спрямованим на соціальний захист молоді в сфері охорони здоров'я. Цей закон передбачає ряд заходів для забезпечення здоров'я дітей і підлітків, включаючи піклування про їх фізичний та духовний розвиток та ведення здорового способу життя.

Основні положення цього закону включають:

1. Передбачення медичної допомоги для дітей і підлітків, наданої закладами охорони здоров'я та лікарями, які здійснюють практику в медичних установах.

2. Контроль за умовами праці підлітків, забезпеченням їх трудового та виробничого навчання під медичним наглядом та відповідно до законодавства.

3. Встановлення обов'язкових медичних оглядів підлітків перед їх прийняттям на роботу та проведення регулярних медичних оглядів працюючих підлітків не рідше одного разу на рік.

Цей закон спрямований на забезпечення здоров'я та безпеки молоді, а також на захист їхніх прав у сфері праці та отримання медичної допомоги.

Закони України, такі як «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту» і «Про вищу освіту», спрямовані на забезпечення всебічного розвитку, виховання та соціалізацію молоді через регулювання суспільних відносин у сфері освіти.

Вони визначають основні засади і вимоги щодо здійснення освітнього процесу та розвитку освітніх закладів[56].

Підзаконні нормативно-правові акти, такі як укази Президента України та Закон про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, розширюють соціальний захист молоді в сфері освіти. Вони встановлюють механізми надання підтримки молоді в отриманні освіти, у тому числі через надання грантів та премій для випускників професійно-технічних навчальних закладів і підтримки молодих вчених.

Ці нормативні документи сприяють створенню умов для розвитку молоді та підвищення їхнього соціального статусу через освіту та забезпечення соціального захисту.

Аналізуючи нормативно-правову складову ринку праці в Україні, можна зробити висновок, що чинне законодавство в цій сфері є застарілим та не відповідає сучасним реаліям країни. Більшість нормативно-правових актів мають лише декларативний характер, а не забезпечують ефективний механізм регулювання працевлаштування, захисту прав та інтересів працівників. Це призводить до неповноти та фрагментарності законодавчої складової ринку праці, що породжує ряд проблем, які спостерігаються у сучасному суспільстві.

У березні 2021 року була затверджена Національна молодіжна стратегія до 2030 року, яка спрямована на створення умов для посилення самостійності молодих людей та формування у них навичок здорового способу життя. Зазначена стратегія визначає чотири основні пріоритети, а саме безпеку, здоров'я, спроможність та інтегрованість молоді.

Першочергове завдання полягає в підвищенні безпеки середовища та посиленні життєстійкості молодих людей. Далі стратегія спрямована на формування навичок здорового способу життя, розвиток фізичної культури та культури здорового харчування. Окрім того, важливим аспектом є залучення молоді до участі у суспільному житті, її самостійність, конкурентоспроможність та формування громадянських компетентностей. Дана

стратегія передбачає підвищення мобільності та соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя країни та світу.

Зазначені пріоритети мають залишатися актуальними для всіх вікових категорій молоді та реалізовуватися через ретельно сплановані заходи, які враховують особливості їхнього життя та потреб.

Висновки до розділу 1

Проблема ідентифікації молоді як окремої соціальної категорії є важливою для розробки та впровадження молодіжної політики. На сьогодні ця проблема є об'єктом досліджень різних наук, таких як соціологія, психологія, ювенологія, фізіологія, і також вона має значення для державного управління.

Розуміння потреб та особливостей молодих людей є ключовим при формуванні та реалізації молодіжної політики. Згідно з чинним законодавством, молодь - це особи віком від 14 до 35 років. Однак в межах цієї категорії є значні відмінності за потребами та проблемами.

Останнім часом ведуться обговорення щодо зниження верхньої межі віку до 30 років. Міжнародна спільнота також розходиться в думці щодо цього питання, наприклад, в Європейській молодіжній політиці верхній вік «молоді» становить 30 років, тоді як Всесвітня організація охорони здоров'я нещодавно підвищила цю межу до 44 років.

Ця різноманітність пов'язана з процесами соціалізації особистості. Фізіологічний розвиток людини можна класифікувати за віковими межами, але процеси соціалізації відбуваються різноманітно, а роль держави у створенні умов для перетворення особистості в повноцінного члена суспільства є ключовою.

У сфері правового регулювання соціального захисту молоді існує широкий спектр нормативних документів. Загалом можна виділити основні напрямки регулювання:

1. Соціальне забезпечення молоді, що включає систему соціально-економічних заходів для матеріального захисту від соціальних загроз, таких як хвороби, інвалідність, безробіття, нещасні випадки на виробництві.

2. Соціальне обслуговування молоді, яке передбачає надання підтримки та послуг соціальними службами для подолання життєвих труднощів та збереження соціального статусу.

3. Соціальна підтримка молоді, яка включає соціальні пільги та послуги, передбачені законодавством, що надаються установами соціального захисту населення.

4. Соціальна допомога молоді, яка може бути надана як державна, благодійна або гуманітарна допомога тим, чиє матеріальне становище не відповідає загальноприйнятому рівню забезпечення.

5. Соціальна інтеграція молоді, яка полягає у створенні оптимальних зв'язків між молодими особами та іншими членами суспільства та їхнім включенням в єдину цілісну систему.

Таким чином, сфера правового регулювання соціального захисту молоді є різноманітною та охоплює різні аспекти життя молодих людей.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ

2.1. Сучасний стан державної молодіжної політики в Україні та визначення напрямів її реформування

Ефективна молодіжна політика має велике значення для сталого розвитку країни, оскільки вона спрямована на формування якісної структури людських ресурсів країни. З трансформацією епохи інформаційного суспільства кадровий потенціал молоді став важливою частиною країни людські ресурси. Первинна група ресурсів. Гостро постає питання дослідження історичних витоків становлення молодіжної політики в Україні через розмежування суб'єктів її реалізації в державному (ширше – громадському) та публічному просторі, оскільки в процесі становлення неолібералізму та неолібералізму сучасного етапу розвитку Велика частина проблеми становлення.

З початку незалежності України молодіжна політика вважається пріоритетним напрямком діяльності держави. У 1992-2001 роках було створено відповідну нормативно-правову базу («Заява про загальні засади державної молодіжної політики України», «Закон України»).

«Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді України», «Про громадські організації дітей та молоді», «Про соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю»), розвиток молодіжної інфраструктури, програм, бюджетних коштів і системи залучення міжнародних та іноземних донорів. Великий досвід роботи в різних секторах і застосування інструментів політики, що ґрунтуються на фактах, у молодіжному секторі.

У наступний період відбулося прийняття Загальнодержавної соціально-цільової програми «Молодь України», затвердження Національної стратегії розвитку молодіжної політики на період до 2020 року, удосконалення державного фінансування проектів молодіжних організацій тощо. Водночас дедалі очевиднішою стала розбіжність між українським підходом і міжнародними інституціями та представниками основних зарубіжних

демократій щодо концептуального визначення молодіжної політики та її основних інструментів.

Тому поняття «молодіжна робота» та «молодіжні працівники» в українському законодавстві не визначені. З одного боку, підписавши Угоду про асоціацію (2014) між Україною та ЄС та його державами-членами, сторони взяли на себе зобов'язання поглибити співпрацю та обмін досвідом у сфері неядерної енергетики. Формальна освіта підлітків, яка також не була правильно визначена в українських офіційних документах того часу.

До проголошення незалежності в Україні молодіжна політика, можна сказати, була досить статичною, і, незважаючи на широкий спектр дій, кінцевою метою такої політики було формування «інституційних гвинтів», без урахування особливостей і потреб молоді. окремої молоді, єдність усіх параметрів та їх Реалізація інноваційно-творчого потенціалу негативно вплинула на реалізацію наступних етапів молодіжної політики та її суспільне сприйняття.

Українська влада досі не до кінця усвідомлює важливість молоді в суспільно-політичному житті, що призводить до недостатньої уваги до проблем та інтересів молоді, споживацького чи зверхнього ставлення до молодіжних рухів, недофінансування заходів молодіжної політики. Все це може створити невідконтрольну органам державної влади та місцевого самоврядування ситуацію. У цьому контексті постає питання вдосконалення молодіжної політики, ретельного аналізу та переосмислення її різних складових. Перше завдання полягає в аналізі нормативно-правової бази, яка лежить в основі будь-якої діяльності у сфері державного управління. Без міцної організації та належного забезпечення цього аспекту молодіжної політики інші заходи навряд чи будуть успішними.

Здійснення державного управління у сфері молодіжної політики забезпечують відповідні суб'єкти управління: система державних установ, відповідальних за роботу з молоддю, соціальні служби та молодіжна інфраструктура.

На рівні центрального апарату суб'єкта Міністерство молоді та спорту України є спеціально уповноваженим центральним органом адміністративної влади, підпорядкованим галузевим структурам, органам місцевого самоврядування, що забезпечує реалізацію політики адміністративного управління[62].

На регіональному та місцевому рівнях питання молодіжної політики належать до компетенції органів місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, центрів соціальних служб для молоді (у тому числі центрів соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді). формування та прийняття рішень, надання допомоги та виконання місцевих цільових програм та координація діяльності щодо управління об'єктами. Це також передбачено законами України «Про систему державної служби», «Про місцеві органи державної адміністрації» та «Про органи місцевого самоврядування України».

Основними принципами молодіжної політики України є:

- повага до думок і переконань молоді;
- надання молоді права брати безпосередню участь у формуванні та реалізації політики і програм, що стосуються суспільства загалом і молоді зокрема;
- правовий і соціальний захист молоді (насамперед, неповнолітніх осіб віком від 18 років з метою створення необхідних стартових можливостей для їх повноцінного соціального становлення та розвитку)[62].

Сучасна молодіжна політика України відносно молода, вона почала формуватися на початку 1990-х років. Водночас такі сфери, як освіта, культура, охорона здоров'я, спорт, система соціального захисту та молодіжний сектор, протягом багатьох років зазнавали лише формальних змін у законодавстві та зазнавали впливу політичних рішень, що призвели до постійних реорганізацій. Лише в останні роки почали впроваджувати інновації, спрямовані на підвищення якості адміністративних послуг та впровадження міжнародних стандартів у сфері управління.

На сьогодні інституції, що діють у сфері реалізації молодіжної політики, та існуючі між ними вертикальні та горизонтальні зв'язки постійно зазнають впливу змін у всій системі державного управління України та її законодавстві.

Органи місцевого самоврядування ближче до вирішення проблем молоді. Безумовно, під впливом різноманітних чинників (наприклад, розширення чи децентралізації власних повноважень) у суб'єктів місцевого самоврядування об'єктивно виникне потреба у розвитку та застосуванні нових форм роботи з молоддю, особливо надання адміністративних послуг в цій області.

Важливу роль у цих процесах відіграє специфіка Національної молодіжної політики, тому розглянемо особливості, що визначають Національну молодіжну політику України, зокрема механізми її формування та реалізації на регіональному та місцевому рівнях.

За допомогою методу PEST аналізу впливу факторів макросередовища на соціальну підтримку молоді на українському ринку праці встановлено, що найбільш негативними є економічні (економічна криза посилює дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили, доходами) - знижує мотивацію потенційних працівників до якісного виконання роботи та підвищення кваліфікації; гостра конкуренція перешкоджає успішному працевлаштуванню, а сприятливі економічні умови за кордоном призводять до трудової еміграції.

Ще одна очевидна проблема українського ринку праці – відтік молоді. Так, варто відзначити стрімке зростання студентської імміграції. Освітня міграція розвивалася через можливість навчання за кордоном і подальшого працевлаштування. Збереження цієї вкрай негативної економіко-демографічної тенденції розвитку вітчизняного ринку праці призведе до прискореного старіння економічно активного населення та подальшої необхідності підвищення пенсійного віку в Україні. Подальший розвиток цього процесу обмежить розвиток вітчизняної економіки та збереже її напівсировинну спеціалізацію.

Отже, на основі аналізу українського ринку праці можна визначити особливості його розвитку(рис. 2.1).

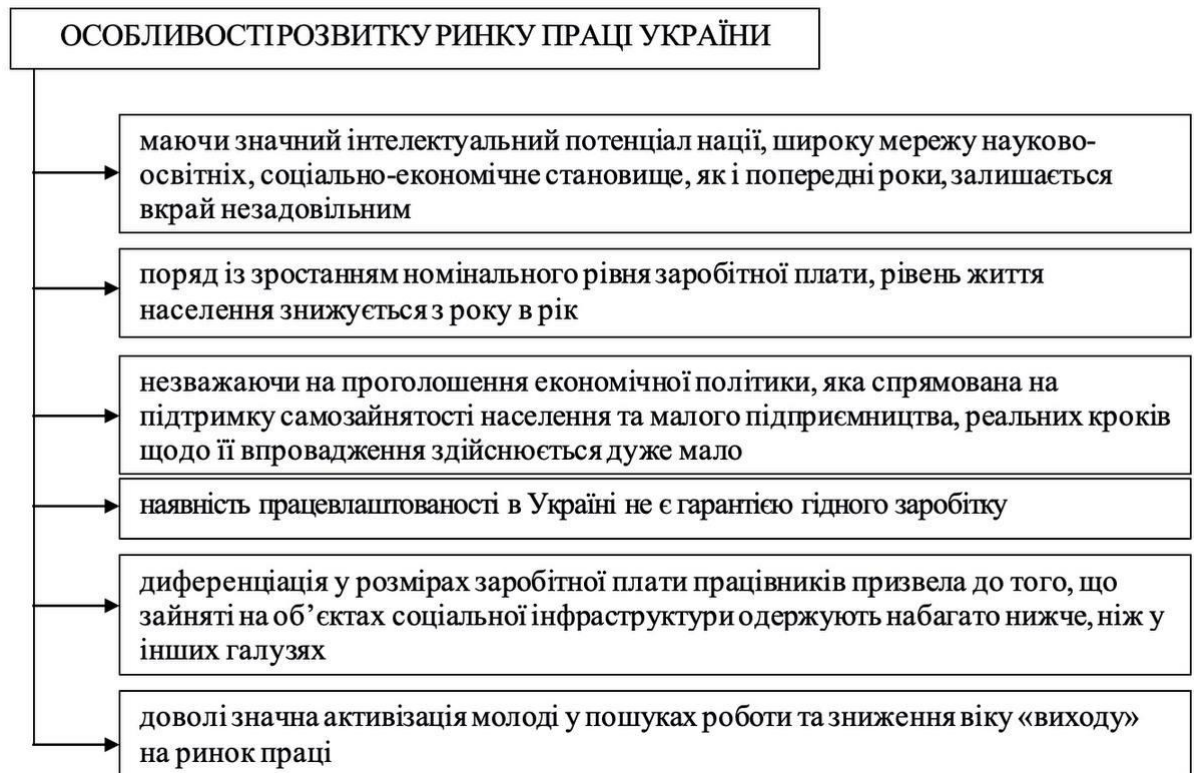

Рис. 2.1. Особливості розвитку ринку праці України [2]

За допомогою методу PEST аналізу впливу факторів макросередовища на соціальну підтримку молоді на українському ринку праці встановлено, що найбільш негативними є економічні (економічна криза посилює дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили, доходами) - знижує мотивацію потенційних працівників до якісного виконання роботи та підвищення кваліфікації; гостра конкуренція перешкоджає успішному працевлаштуванню, а сприятливі економічні умови за кордоном призводять до трудової еміграції.

Не менш важливими є політичні та соціальні аспекти, які також мають негативні наслідки (політична нестабільність заважає державі зосередитися на важливих питаннях, що призводить до таких проблем, як застаріле нормативно-правове забезпечення та корупція на ринку праці; держава послаблює ринок праці до певною мірою складний стан, але також може бути більш ефективним та інтегрованим).

Крім того, технологічні аспекти матимуть як позитивний, так і негативний вплив (автоматизація роботи – хоча вона полегшує роботу, але також зменшує

кількість завдань і, таким чином, збільшує тягар роботи; Інтернет – допомагає створювати робочі місця, але не забезпечує легальне працевлаштування у всіх випадках; для інновацій вони також полегшують роботу, але вимагають від потенційних працівників певних професійних навичок).

Висновки міжнародної групи спостерігачів Ради Європи щодо молодіжної політики в Україні наведено на рисунку 2.2.

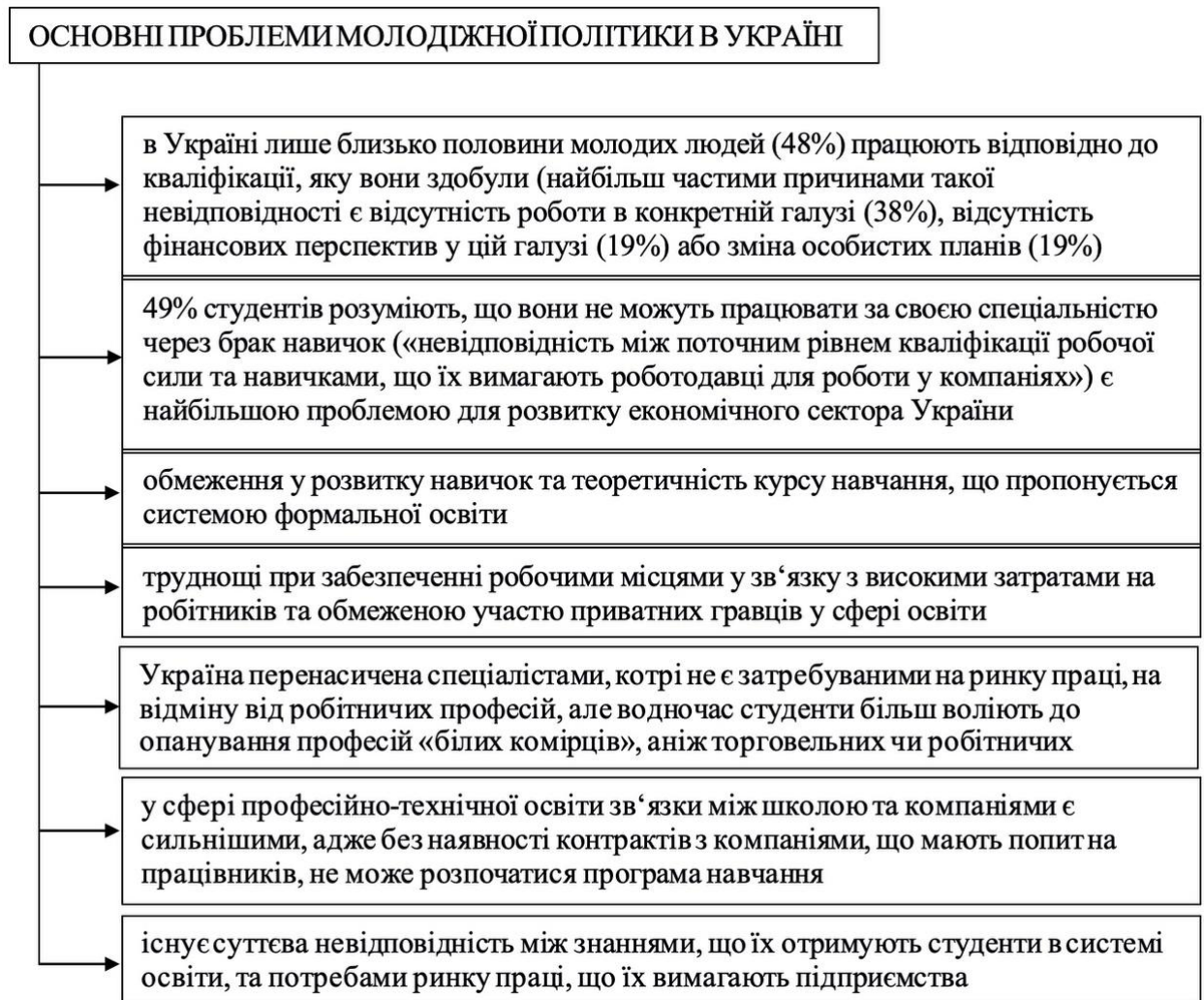

Рис. 2.2. Основні проблеми молодіжної політики в Україні[2]

Не менш важливими є політичні та соціальні аспекти, які також мають негативні наслідки (політична нестабільність заважає державі зосередитися на важливих питаннях, що призводить до таких проблем, як застаріле нормативно-правове забезпечення та корупція на ринку праці; держава послаблює ринок

праці до певною мірою складний стан, але також може бути більш ефективним та інтегрованим).

Крім того, технологічні аспекти матимуть як позитивний, так і негативний вплив (автоматизація роботи – хоча вона полегшує роботу, але також зменшує кількість завдань і, таким чином, збільшує тягар роботи; Інтернет – допомагає створювати робочі місця, але не забезпечує легальне працевлаштування у всіх випадках; для інновацій вони також полегшують роботу, але вимагають від потенційних працівників певних професійних навичок).

На основі аналізу висуваються пропозиції щодо покращення сфери зайнятості та зайнятості молоді (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Рекомендації щодо вдосконалення ситуації у сфері зайнятості та
працевлаштування молоді[6]**

Рекомендація	Сутність
1	2
Забезпечення реалізації програм сприяння зайнятості та вплив цих програм на працевлаштування	1. Існує необхідність моніторингу ефективності та результативності нового закону про зайнятість, особливо положень, що стосуються молоді. Нова схема потребуватиме фінансування, оскільки гарантія першого робочого місця, передбачена попереднім законодавством, не була реалізована через брак фінансування. 2. Створення якісної моделі стажування, щоб гарантувати, що студенти опанують свої спеціальності та набудуть цінних навичок. Також необхідно відслідковувати перехід від стажування до працевлаштування та оцінювати, чи можуть люди з життєвими проблемами отримати доступ до стажування.
Розвиток неформальної освіти з метою працевлаштування	1. Ввести в молодіжну політику поняття «можливості працевлаштування». Важливо визнати, що для працевлаштування потрібні не лише спеціальні знання та кваліфікація, а й більш загальні навички, включаючи навички роботи з комп'ютером, особисті навички та мотивацію. 2. Неформальну освіту слід розглядати як один із найкращих шляхів покращення працевлаштування молоді (методи участі, отримання досвіду реалізації проєктів, активна участь у громадських організаціях, волонтерство тощо). 3. Необхідно проводити заходи та кампанії для популяризації цінностей неформальної освіти для збільшення можливостей працевлаштування. Вони повинні орієнтуватися на роботодавців і пояснювати їм переваги, які молоді люди отримують від неформального навчання. 4. Необхідно розвивати неформальну освіту через залучення служб зайнятості, щоб молодь навчала навичкам, отриманим у неформальній освіті, щоб вони були прибутковими.

Підтримка освіти для можливості працевлаштуватися	1. Необхідність навчання впродовж життя – підвищення кваліфікації та перепідготовки – як на індивідуальному, так і на системному рівнях. Для цього потрібне нове бачення освіти, яке б сприяло індивідуальній мотивації для розвитку особистих компетенцій, а також вимагає від закладів реалізації ініціатив навчання впродовж життя – курсів післядипломної освіти, програм підвищення кваліфікації, програм перепідготовки, у тому числі тих, які не пов'язані з ринком праці. 2. Суворо оцінювати якість освіти та створювати інструменти оцінювання. Одним із таких критеріїв може бути те, якою мірою навчальний заклад визначає потреби ринку праці та наскільки високий рівень зайнятості його випускників. 3. Хоча система професійно-технічної освіти базується на тісному зв'язку між навчальними закладами та роботодавцями, необхідно проаналізувати, наскільки ця система є гнучкою та чи може вона враховувати як такі потреби, як ті, хто змінив плани роботи або чие навчання було перервано через вагітність або військову службу.
Надання ефективної підтримки та	1. Держава має прагнути покрити перепідготовку та повернутися на ринок праці безробітних, які не перебувають на обліку в центрах зайнятості. Для цього потрібні ефективні ініціативи (а не лише виплати допомоги). Для забезпечення необхідно виділити додаткові кошти Сприяння стабільності роботи з молоддю та центрів професійної підготовки.
профорієнтації у службах зайнятості	2. Необхідно оцінити послуги центру кар'єри щодо профорієнтації та інших видів підтримки. Враховуючи кількість інноваційних практик у службах зайнятості чи центрах роботи з молоддю та кар'єри, існує потреба в ефективній системі обміну передовим досвідом між усіма службами зайнятості.
Підтримка та заохочення молодіжного підприємництва	1. Необхідно розвивати підприємницькі підходи серед молоді через систему освіти, роботу служби зайнятості та загальну освітню діяльність (формальну та неформальну). Просування нестандартного мислення в рамках ліберальної моделі розвитку може призвести до ширшого підходу до підприємництва. 2. Поточний план сприяння підприємництву необхідно оцінювати не лише на щорічній основі, а й у довгостроковій перспективі. Це допоможе оцінити, скільки компаній виживають на ринку 2, 3 або 5 років, і визначити, чому інші зазнають невдачі. На основі цієї інформації можна розробити профілактичні заходи. 3. Необхідно надавати консультації та підтримку молодим підприємцям, особливо протягом двох найважливіших моментів – перед започаткуванням бізнесу та після досягнення перших досягнень. Це забезпечить підзвітність і стійкість. Слід створити такі програми, як підтримка/консультаційні послуги або програми наставництва (де більш досвідчені компанії в певній сфері надають поради та підтримку). 4. Програми, спрямовані на розвиток молодіжного підприємництва, необхідно також впроваджувати в сільській місцевості. 5. Необхідна підтримка молодіжних організацій у їх діяльності, спрямованій на розвиток підприємництва, особливо тих, що пов'язані з підприємництвом. Неформальні методи навчання.

Працевлаштування молоді – це складний процес, який відображає соціально-правові відносини між суб'єктами ринку праці молоді, що виникають

під час пошуку та працевлаштування на відповідні робочі місця. Вирішальними чинниками працевлаштування молоді дослідники виділяють [76]:

- соціальну та професійну орієнтацію молоді, рівень освіти, необхідний для оволодіння певною професією, мотивацію до кар'єри, економічну орієнтацію, уявлення про життєвий успіх і способи її досягнення;

- економічну діяльність, ставлення до ведення бізнесу, бізнес, позиціонування власної справи, свого бізнесу.

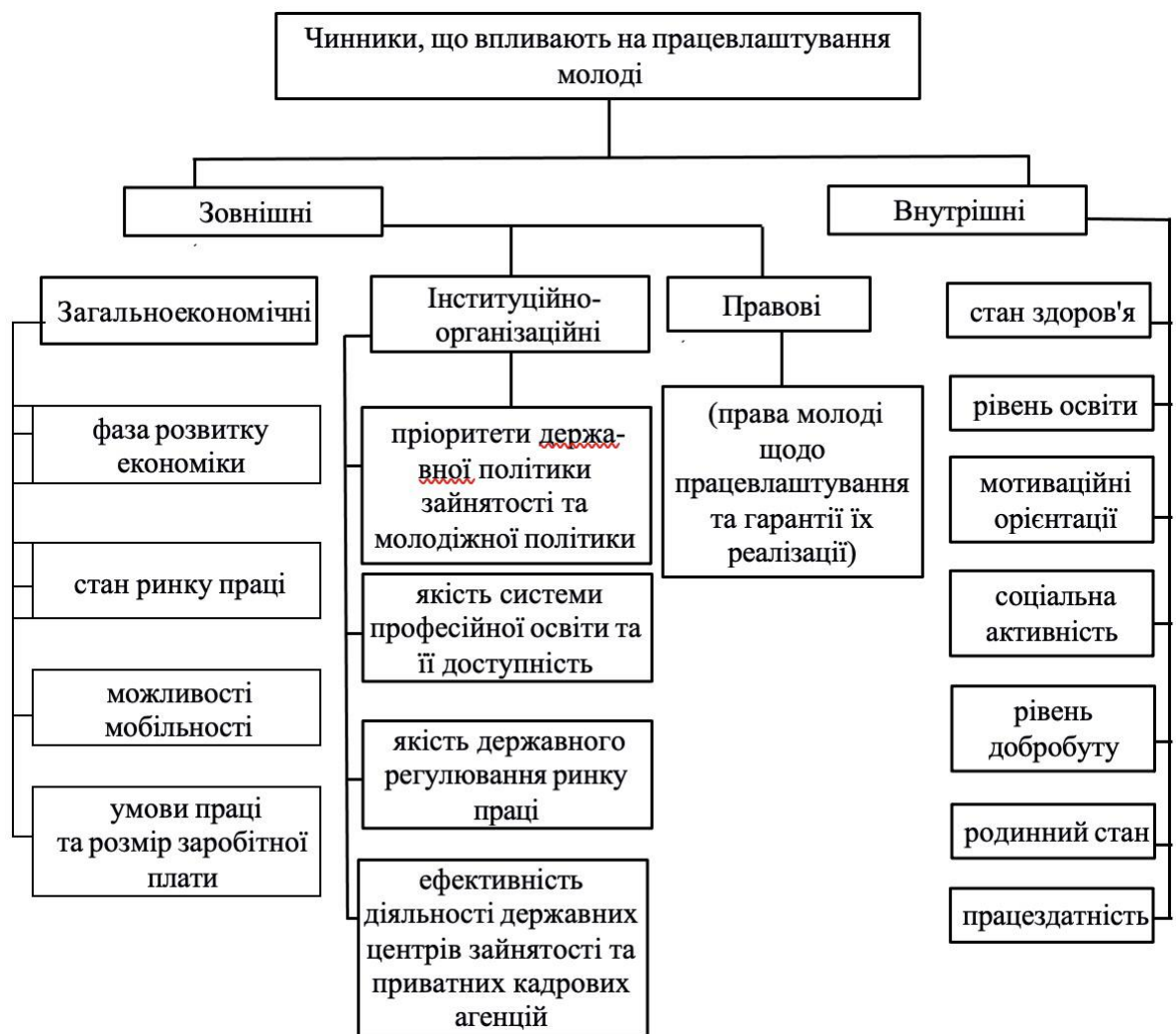

Рис. 2.2. Чинники, що впливають на працевлаштування молоді[76]

Різноманітні фактори, що впливають на зайнятість молоді, можна розділити на дві основні категорії:

- зовнішні (характеризують загальну ситуацію у сфері зайнятості та вплив держави на ці процеси);

- внутрішні, що характеризують конкурентоспроможність молоді людини на ринку праці та розкривається його роль як специфічної характеристики носіїв праці (рис. 2.2).

До зовнішніх факторів належать: загальна економіка, система та організація, право. Необхідність класифікації факторів впливу полягає в тому, що шляхом групування факторів впливу можна цілеспрямовано керувати кожним фактором впливу, тим самим створюючи більш сприятливі умови для працевлаштування молоді.

Взаємовідносини між суб'єктами зайнятості молодіжного ринку праці (місцевими органами влади, державними службами зайнятості, навчальними закладами, кадровими агентствами, підприємствами та організаціями, профспілками, фаховими виданнями) є різноспрямованими і мають кінцеву мету – робочу силу 16-35 років. Баланс попиту та пропозиції рис. 2.2, тобто задоволення попиту економіки на робочу силу та бажання молодих людей знайти роботу та джерела доходу.

Одним із носіїв суб'єкт-об'єктних відносин у процесі працевлаштування молоді на ринку праці є стимулювання зайнятості молоді. У сфері трудових відносин стимулювання зайнятості недостатньо конкурентоспроможних на ринку праці громадян, у тому числі молоді, визначається як складова частина державної соціальної політики та цілеспрямована діяльність органів державної влади, спрямована на формування економічного і соціального розвитку. Правова основа для цих громадян отримати підходящу роботу чи відкрити власну справу.

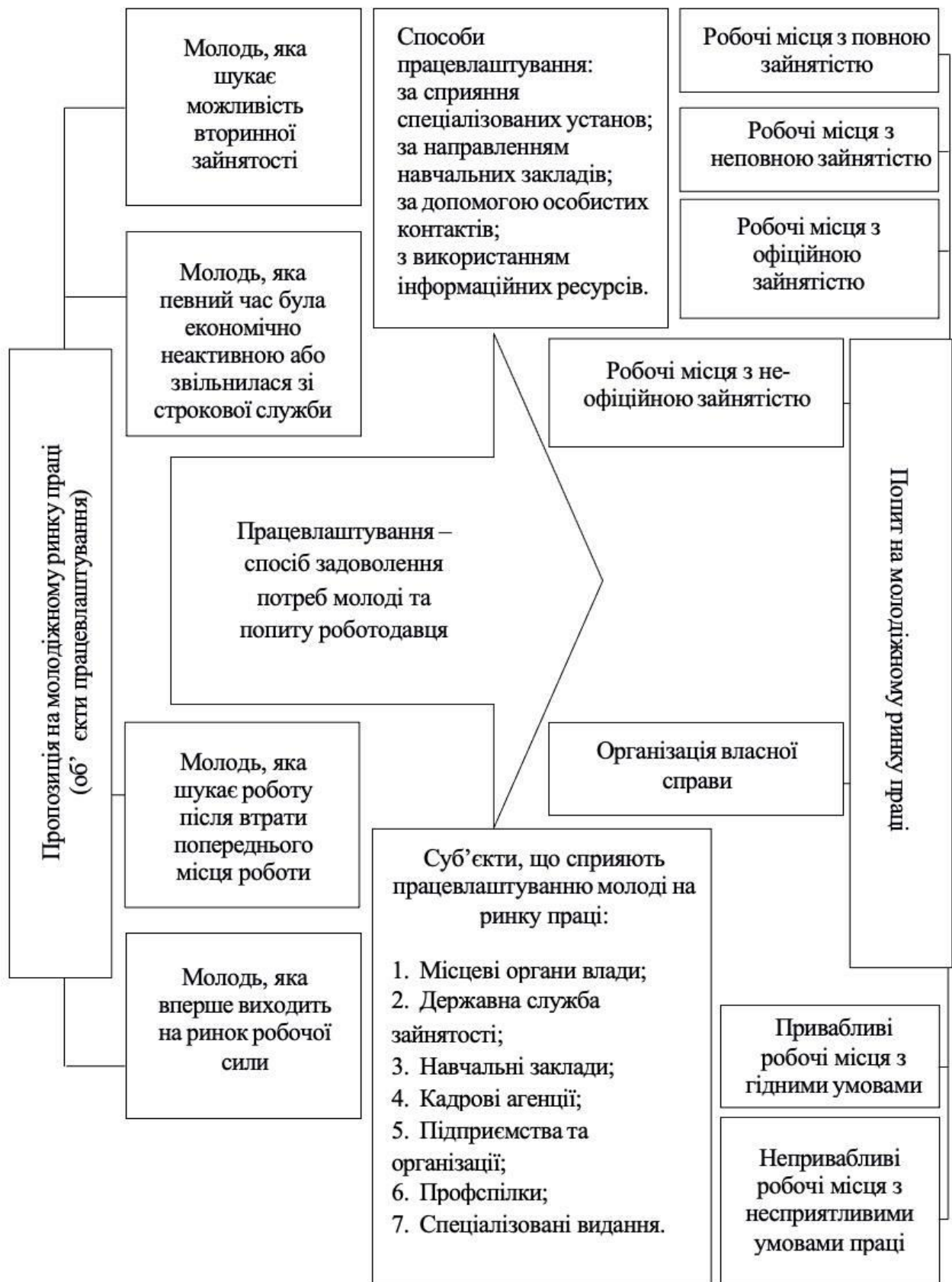

Рис. 2.3. Структурна схема суб'єктно-об'єктних відносин процесу працевлаштування молоді на ринку праці[72]

Отже, враховуючи негативні тенденції у молодіжному секторі ринку праці, є нагальна необхідність вжиття заходів, спрямованих на зниження рівня безробіття та створення сприятливих умов для його подолання. Тому можна сказати, що сучасна ситуація на українському ринку праці потребує нових інструментів впливу, які дадуть новий поштовх для створення більш ефективних механізмів регулювання.

2.2. Молодіжні цільові програми як дієвий інструмент реалізації молодіжної політики органами місцевого самоврядування

Молодіжні цільові програми становлять один із інструментів реалізації Молодіжної політики на загальнодержавному та місцевому рівнях. Незважаючи на значний досвід розробки таких програм протягом років незалежності України, узагальнюючи їхню реалізацію, можна виділити кілька типових недоліків:

- надмірна кількість пріоритетних напрямів реалізації;
- недостатнє фінансування (більшість програм мають недостатнє фінансування);
- недоцільний склад заходів з реалізації програми як за кількістю, так і якістю;
- невідповідність завдань та заходів програм реальним потребам та інтересам молоді;
- формальний підхід до розробки місцевих програм (часто використовуються шаблони);
- недостатня конкретність показників результативності та ефективності виконання програм;
- невідповідність структури звітності про виконання програм поставленим завданням та визначеним показникам.

Одним з ефективних способів взаємодії з громадськістю при розробці місцевих цільових програм, особливо тих, які стосуються питань дітей та молоді, є проведення соціологічних опитувань серед цільових груп.

Наприклад, результати соціологічного дослідження, проведеного у червні-липні 2014 року Всеукраїнською асоціацією органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» у співпраці з Норвезьким інститутом міських і регіональних досліджень та Норвезькою асоціацією місцевих і регіональних влад у рамках проекту «Формування політики, ґрунтованої на фактах, в сфері місцевого самоврядування України», були наступні: 55% від загальної кількості опитаних не відчували задоволення від діяльності місцевої влади, майже 57% молоді вважають, що інтереси місцевої влади переважають над інтересами мешканців; 64% не довіряють обіцянкам влади, 66% вважають, що не можуть впливати на рішення місцевої влади[63].

Згідно з наказом Міністерства молоді та спорту України від 03.03.2016 р. № 808 «Про затвердження Порядку реалізації програм, проектів та проведення заходів у молодіжній сфері», заходи, спрямовані на реалізацію молодіжної політики, розподіляються за такими напрямками: освітньо-виховні; культурологічні; інформаційно-просвітницькі; експертно-аналітичні.

За формою проведення заходи поділяються на: семінари; тренінги; семінари-тренінги; круглі столи; різноманітні акції; конференції; форуми; конкурси; фестивалі; походи; наметові табори; ігри; зльоти; вишколи; збори-походи; дослідження; дебати та інші форми.

Проте, в Україні важливо розглянути можливість доповнення цих форм роботи з молоддю програмами обміну та студентської і молодіжної мобільності, а також квестами та іншими формами взаємодії, що сприяють отриманню молоддю практичних навичок та знань для успішної інтеграції в суспільство. Крім того, місцеві програми мають спрямовуватися на створення відповідної інфраструктури, де молодь може отримувати необхідні знання та навички, займатися здоровим способом життя та розв'язувати різноманітні соціальні проблеми, включаючи житлові.

В Україні також важливо врахувати вплив Програми «Молодіжний працівник», яка має на меті забезпечити належний рівень знань про пріоритети, тенденції та завдання молодіжних політик України, ЄС та інших регіонів, провести тренінги із проектного менеджменту, залучення донорських коштів та особистісних компетенцій Молодіжного працівника, а також проінформувати про кращі національні та світові практики ведення спільних проектів (урядових та неурядових організацій) громадського моніторингу у сфері надання публічних послуг та інших видів Програм навчання Молодіжних працівників. Ці ініціативи вже успішно реалізуються в Україні завдяки підтримці Програми розвитку ООН[62].

Програма «Молодіжний працівник» призначена для держслужбовців, посадових осіб місцевого самоврядування, що займаються роботою з молоддю в різних областях, а також для лідерів молодіжних неурядових організацій. Ця програма передбачає спільне навчання за трьома напрямками:

- Базові тренінги: ознайомлення з основними поняттями молоді та молодіжної політики.

- Спеціалізовані тренінги: розвиток компетентностей, пов'язаних з роботою з різними групами молоді, такими як сироти, діти в складних обставинах та інші.

- Тренінги для тренерів: підготовка фахівців, які можуть навчати інших «молодіжних працівників».

Метою діяльності «молодіжного працівника» є формування регіональної молодіжної політики з метою створення умов для всебічної самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя, розкриття та реалізації її потенціалу, а також захисту інтересів та прав молоді.

Основні завдання «молодіжного працівника» включають:

1. Реалізацію державної молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях.

2. Забезпечення взаємозв'язку державних органів на рівнях регіону та місцевого самоврядування у процесі реалізації молодіжної політики.

3. Розвиток взаємодії між державними органами, молодіжними об'єднаннями та неурядовими молодіжними спільнотами на рівнях регіону та місцевого самоврядування.

4. Сприяння координації роботи молодіжних колективів та об'єднань.

5. Розробка та реалізація соціально значущих молодіжних проектів та програм.

6. Надання консультаційної допомоги підліткам, молоді та молодій сім'ї у різних сферах, включаючи правову, соціальну, психологічну, професійну орієнтацію, оздоровлення та інше.

7. Збір інформації про становище молоді в регіоні та формування «соціальних паспортів» для різних груп молоді [62].

Програма «Молодіжний рух», що входить до складу стратегії «Європа-2020», спрямована на залучення молодих людей на ринок праці шляхом створення додаткових можливостей для їх переміщення в різні країни ЄС для навчання або працевлаштування, співпраці з європейськими центрами зайнятості та надання студентських кредитів. Однак, оскільки Європейська стратегія зайнятості не забезпечила істотного скорочення молодіжного безробіття, було вирішено створити спеціальний фонд для боротьби з цим явищем[61].

Новим підходом у цій сфері є програма «Молодіжна гарантія», яка має на меті забезпечити молодих людей до 25 років можливістю отримати гідну роботу протягом 4 місяців після закінчення навчання або втрати попередньої роботи, навіть якщо вони не є безробітними, зокрема, шляхом надання пропозицій професійного зростання.

Основні напрямки програми країн ЄС «Молодіжна гарантія» наведені на рис. 2.4

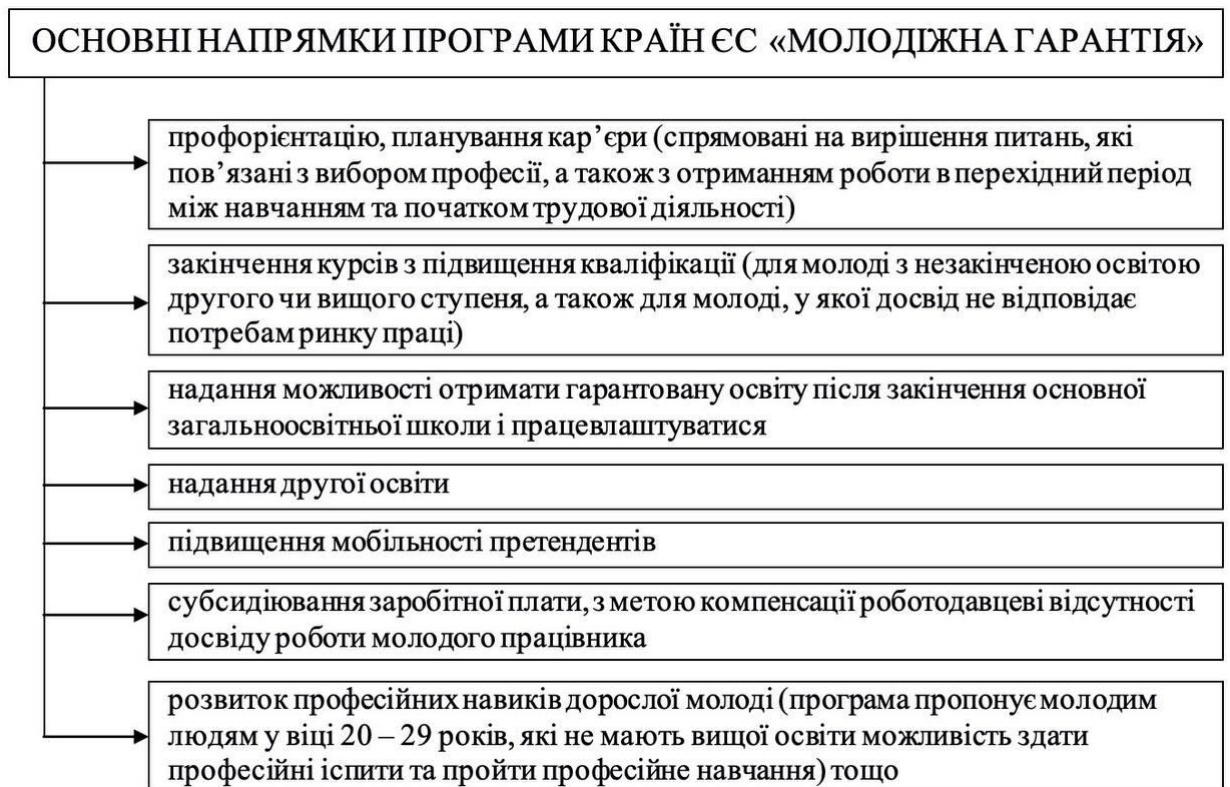

Рис. 2.4. Основні напрямки програми країн ЄС «Молодіжна гарантія»

Програма «Молодіжний рух», що входить до складу стратегії «Європа-2020», спрямована на залучення молодих людей на ринок праці шляхом створення додаткових можливостей для їх переміщення в різні країни ЄС для навчання або працевлаштування, співпраці з європейськими центрами зайнятості та надання студентських кредитів. Однак, оскільки Європейська стратегія зайнятості не забезпечила істотного скорочення молодіжного безробіття, було вирішено створити спеціальний фонд для боротьби з цим явищем.

Новим підходом у цій сфері є програма «Молодіжна гарантія», яка має на меті забезпечити молодих людей до 25 років можливістю отримати гідну роботу протягом 4 місяців після закінчення навчання або втрати попередньої роботи, навіть якщо вони не є безробітними, зокрема, шляхом надання пропозицій професійного зростання.

Активна міграція населення, яка деякими науковцями розглядається як один із негативних аспектів у зближенні з Європейським Союзом та

формуванні єдиного ринку праці, може мати позитивний вплив на зменшення соціальної напруги в країнах, які є донорами робочої сили. Ця міграція також може сприяти поверненню мігрантів у свої рідні країни, особливо коли там покращується економічна ситуація, збагачуючи їх досвідом та навичками, набутими за кордоном.

У країнах ЄС існує розвинена політика зайнятості та високорозвинені системи ринку праці та професійної підготовки. Проте механізми державного регулювання у цій сфері можуть відрізнятися в кожній країні. Адаптація ефективних механізмів регулювання зайнятості до внутрішніх потреб допоможе не лише знизити рівень безробіття в Україні, а й створити сприятливі умови для функціонування та розвитку ринку праці в умовах євроінтеграції.

Більшість країн ЄС старається полегшити адаптацію молодих людей на ринку праці після закінчення освіти, поєднуючи стратегії попиту та пропозиції. Проте зменшення ролі переробної промисловості та вплив глобалізації призвели до того, що багато компаній відмовляються від фінансування програм професійного навчання. Таким чином, професійне навчання стало прерогативою державної політики в багатьох країнах. Однак програми, такі як «Соціальне забезпечення» в Норвегії та «Нова справа» у Великобританії, потребують участі молодих громадян у професійному навчанні, що може бути критиковано за спробу перекласти відповідальність за знайомство з роботодавцями безпосередньо на безробітних.

Фахівці зазначають, що в реалізації програм з молодіжної зайнятості в Європейському Союзі були використані ключові принципи політики. У Нідерландах ситуація з молодіжним безробіттям має свої особливості. Там молоді люди не залишаються безробітними протягом тривалого часу через жорстку конкуренцію за вакансії та зменшений мінімальний розмір заробітної плати. У цій країні також практикується укладання короткотермінових угод, що робить молодь дуже вразливою до економічних коливань та процедур скорочення персоналу.

Державна політика щодо молодіжної зайнятості в Нідерландах базується на комплексному підході, включаючи направлення випускників шкіл та молодих безробітних на роботу або професійну підготовку через національну мережу служб зайнятості. Незважаючи на відсутність спеціальних структур, подібних до Корпорації навчання і зайнятості, реалізується програма стимулювання зайнятості молоді, яка забезпечує підготовку до кар'єри, професійну підготовку та заохочення роботодавців працевлаштовувати молодь.

Хоча в Україні поки що лише починають з'являтися «молодіжні працівники», світовий досвід у цій сфері варто вивчати. Наприклад, в Німеччині вже існують програми фахової підготовки «молодіжних працівників» на рівні університетів. Однак в Україні необхідно створити відповідні програми та нормативно-правове середовище для підготовки таких фахівців, щоб ефективно використовувати молодіжний потенціал для розвитку громад.

Якщо звернути увагу на динаміку фінансування заходів, пов'язаних із забезпеченням молоді житлом у розрізі бюджетних програм, то простежується чітка тенденція до поступального скорочення обсягів фінансової підтримки за усіма напрямками. Попри те, що держава щорічно надавала фінансову підтримку Державному фонду сприяння молодіжному житловому будівництву і проводила збільшення статутного капіталу цієї структури на 25-30 млн грн, показники, які характеризують результати кредитування житла і витрати на здешевлення його позикової вартості тільки знижувались. Навіть після значного збільшення у 2021 році статутного капіталу Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву, вони продовжували знижуватись (рис. 2.6).

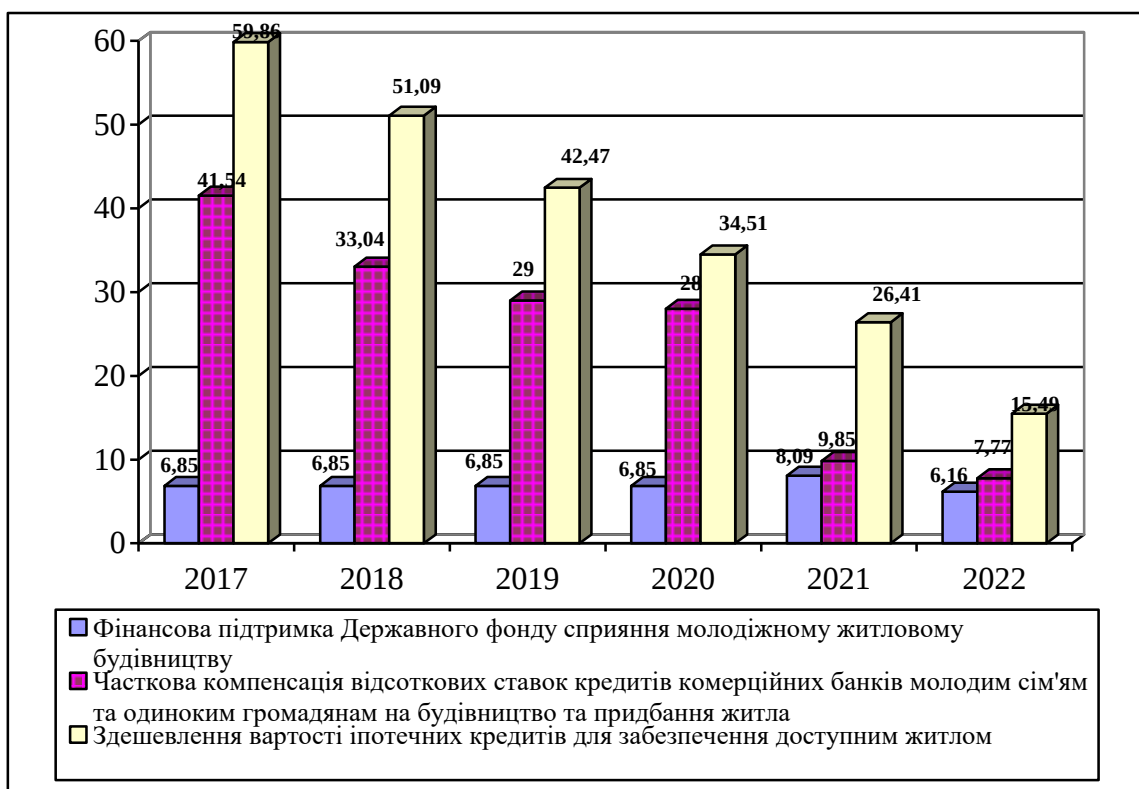

Рис. 2.5. Видатки Державного бюджету України на виконання бюджетних програм сприяння забезпечення молоді житлом у 2017-2022 рр., млн грн

Через недостатні обсяги ресурсів показники діяльності Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву мізерні. За останні роки обсяги проінвестованого житла за рахунок власних ресурсів Фонду становили близько 3-6 тис. м², а кількість укладених угод з іпотечного кредитування молоді – всього кілька десятків на рік. Для прикладу, у 2022 році, коли навіть в період початку повномасштабної війни відбулось катастрофічне падіння показників житлового будівництва, загальний обсяг введених в експлуатацію житлових будівель склав 7,1 млн м², а за рахунок коштів Фонду – 3,8 тис. м² (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Показники надання пільгових кредитів молодим сім'ям за рахунок власних коштів Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву у 2017-2022 рр.

Джерело: побудовано за [35].

Таким чином, за 25-річний період реалізації програм сприяння житловому будівництву для молоді держава так і не змогла наблизитись до вирішення цієї проблеми, а її участь у цих процесах практично не помітна. Скористатись із програм пільгового кредитування купівлі житла чи часткового відшкодування процентних платежів за іпотечними кредитами змогли всього кілька десятків тисяч сімей, при тому, що за даними офіційної статистики, на квартирному обліку в Україні перебуває майже 2 млн сімей. В сучасних умовах відбувається переорієнтація уваги у діяльності Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву на фінансову підтримку внутрішньо переміщених осіб та учасників бойових дій, а не молодих сімей. Однак, показники фінансової підтримки цих категорій населення у вирішенні їх житлової проблеми такі ж незначні, як і впродовж усього періоду існування подібних програм в Україні.

2.3. Проблемні аспекти соціальної підтримки молоді

Протягом періоду відновлення незалежності України, національна система соціального захисту пережила суттєві зміни, включаючи роздержавлення соціальних інститутів, делегування соціальних функцій держави домогосподарствам і корпоративному сектору, а також розширення зобов'язань щодо відповідності міжнародним стандартам. Проте, система залишається фрагментарною за цільовим спрямуванням, обмеженою в ресурсах і характеризується низькою ефективністю та недосконалим правовим регулюванням.

Проблема недосконалості понятійного апарату також існує, оскільки дослідники не досягли єдності у визначенні соціального захисту молоді через різні погляди на це поняття та вікові межі молоді. Навіть новий Закон України «Про основні засади молодіжної політики» 2021 року не врегульовує це поняття[58].

Поняття вікових меж молоді в сучасній науці не має однозначної позиції. Зазвичай при встановленні цих меж враховуються загальновизнані погляди, такі як завершення фізіологічних та психологічних процесів, пов'язаних із статевою зрілістю (від 12 до 16 років), та початок економічної та особистісної самостійності (від 26 до 30 років). Однак законодавство України застосовує інший підхід, визначаючи молодь як осіб віком від 14 до 35 років.

Проблема працевлаштування молоді є актуальною і пов'язана з декількома факторами. До них відносяться:

- відсутність державних гарантій щодо робочих місць для молодих спеціалістів;
- порушення законодавства про укладання трудових договорів з неповнолітніми;
- міграційні процеси серед молодих спеціалістів;
- недостатня підтримка держави у створенні та функціонуванні «молодіжних центрів праці».

Вирішення цих проблем може сприяти покращенню соціального захисту молоді та забезпечити їм кращі умови для самореалізації та успішного вступу в професійне життя.

Розробка та нормативне закріплення цілісної концептуальної моделі працевлаштування випускників вищих навчальних закладів у сучасних ринкових умовах є важливим завданням для забезпечення успішної інтеграції молодих спеціалістів у професійне життя. Ця модель повинна враховувати потреби ринку праці та забезпечувати ефективну взаємодію між вищими навчальними закладами та підприємствами.

Для цього необхідно провести наступні заходи:

1 Законодавче врегулювання: передбачити в законодавстві юридичну відповідальність за відсутність робочих місць на підприємствах для молодих спеціалістів, які закінчили вищі навчальні заклади. Це стимулюватиме підприємства до активнішого працевлаштування випускників та забезпечить їм доступ до роботи відповідно до їхніх кваліфікацій.

2 Ліквідація колізій в законодавстві: усунення протиріч між законами та підзаконними нормами стосовно правового регулювання працевлаштування молоді. Це сприятиме уточненню та узгодженню правових норм, що стосуються працевлаштування, та уникненню непорозумінь у процесі їхнього застосування.

3 Відповідальність роботодавця перед молодими працівниками: законодавче передбачення відповідальності роботодавця перед молодими спеціалістами, зокрема за забезпечення їхніх трудових прав та гарантій. Це допоможе захистити права молодих працівників та стимулювати роботодавців до створення сприятливих умов для їхньої праці.

Ці заходи сприятимуть покращенню системи працевлаштування молоді, забезпечать їм можливість успішної кар'єрної та професійної реалізації, а також сприятимуть стабільному соціальному розвитку країни.

Першочерговими змінами мають бути положення, що стосуються підходу до надання державної підтримки, зокрема його орієнтації на довгострокову

перспективу. Необхідно закріпити на законодавчому рівні та пояснити громадянам, що допомога молоді повинна сприяти її підтримці, а не утриманню.

Тому соціальний захист загалом, і соціальний захист молоді зокрема, повинен спрямовуватися на розвиток активної позиції молоді та створення умов для зростання можливостей щодо працевлаштування, зокрема, шляхом підвищення якості та доступності освіти, а також створення нових робочих місць. Надання соціальної підтримки молоді на основі принципу обумовленості дозволить підвищити рівень її життя в Україні та загалом в державі.

На жаль, наразі в Україні відсутня практика реалізації соціальних контрактів, які обумовлені соціальними трансфертами та пов'язують надання соціальної допомоги із заходами, які молода людина вживає для подолання важкої життєвої ситуації. Тому необхідним є вивчення зарубіжного досвіду з даного питання.

Міжнародний досвід показує, що цей напрямок є дуже перспективним, особливо за наявності вакансій на ринку праці. Тому принцип прийняття бенефіціарами зобов'язань щодо виходу з важкої життєвої ситуації (отримання професійних навичок, перенавчання, активний пошук роботи через службу зайнятості, участь у програмах реабілітації від алкогольної залежності, участь у громадських роботах та ін.) слід запроваджувати в існуючі програми соціального захисту молоді.

Сучасні соціальні програми в Україні мають низьку ефективність через відсутність чітких стратегічних пріоритетів у наданні допомоги, що спричиняє розпорошення державних коштів та не забезпечує достойного рівня життя молоді.

Обсяги фінансування програм соціальної підтримки молоді в Україні є недостатніми порівняно з розвиненими країнами. Це великим чином пов'язано з численними пільгами, які надаються громадянам без врахування їх реальних потреб. Однак скасування або обмеження пільг може бути несприятливо сприйнято населенням з політичних міркувань. Тому важливо перевести пільги

у грошову форму та ретельно встановити критерії їх призначення, а також індексувати їх розміри.

Монетизація пільг та оптимізація їх виділення дозволять ефективніше розподілити кошти і перерозподілити їх на фінансування програм соціальної допомоги молоді, особливо молодим сім'ям з дітьми. Через обмеженість фінансових ресурсів потреби молоді в соціальному захисті нерідко задовольняються на мінімальному, а навіть нижчому за фізіологічний, рівні. Тому необхідно реформувати систему соціальної допомоги, зосереджуючись на підвищенні ефективності підтримки найбільш вразливих груп, зокрема молодих сімей з дітьми.

Важливим заходом є збільшення місячної допомоги на дитину для дітей з малозабезпечених родин, за умови вдосконалення механізмів перевірки їх потреб та застосування принципу обумовленості допомоги. Також важливо забезпечити доступну якісну освіту для найбідніших верств населення, наприклад, через освітні кредити та стипендії.

Для покращення соціального захисту молоді важливо враховувати міжнародний досвід. У розвинених країнах основним показником ефективності соціальних програм є їх вплив на зміну рівня життя населення. Широко використовуються оцінки ефективності програм соціальних трансфертів, які показують їх вплив.

У деяких розвинених країнах, таких як Австралія, Велика Британія, США, Нідерланди, програми залучення непрацюючих працездатних членів сімей до зайнятості сприяли зниженню безробіття та кількості осіб, які отримують соціальну допомогу[36].

Проте, важливо враховувати, що високий рівень адресної соціальної допомоги може призвести до збільшення помилок включення через спроби отримати допомогу шляхом обману. Тому важливо розробляти складні системи визначення прав на допомогу та підтримувати їх.

Зарубіжний досвід також показує, що ефективність програм адресної соціальної допомоги залежить від справедливості критеріїв відбору учасників.

При оцінці доходів можуть ураховуватися не тільки грошові доходи, а й заощадження та майно. Оцінка нужденності проводиться з урахуванням розміру сім'ї та інших потреб. Отримана від заявників інформація перевіряється за допомогою даних податкової служби та наданих заявником чеків і квитанцій, що підтверджують витрати. Крім того, при оцінці нужденності може проводитися обстеження житлових умов домашніх господарств.

Крім формальної оцінки потреби, на основі оцінки доходів та майна домогосподарства використовуються також категоріальні оцінки потреби, наприклад, соціальні та географічні характеристики тих, хто потребує допомоги, або показники, які досить добре апроксимуються з доходами домогосподарств (наявність автомобіля тощо) і чітко корелюють з бідністю. Застосування зазначеного підходу забезпечує прийнятний рівень адресності.

Серед категорій, яким надається адресна соціальна допомога, можна відзначити такі, як молоді сім'ї з дітьми, сироти, бездомні, неповні сім'ї, жертви стихійного лиха та інші. Перевагою використання даного підходу є низькі адміністративні витрати на визначення права участі в програмі заявників, а також чіткі та зрозумілі критерії надання допомоги в рамках програми. У деяких випадках застосування категоріального підходу дає можливість охопити більшу частину незаможного населення.

Висновки до розділу 2

Трансформація системи соціального захисту та підтримки молоді, разом з вдосконаленням умов життя, є важливими кроками для створення сприятливого середовища для молодих людей. Зокрема, важливо забезпечити молодим людям можливість знайти достойну роботу з адекватною заробітною платою, яка забезпечить їхні базові потреби та дозволить покрити витрати у різних сферах життя. Розвиток економіки та підприємництва, створення нових робочих місць і збільшення доходів молоді - це ключові аспекти, які потрібно врахувати.

Крім того, важливо покращити доступ молоді до освіти, здоров'я та житла. Забезпечення якісної освіти та доступу до медичних послуг допоможе молоді розвиватися та підтримувати своє фізичне та психічне здоров'я. Крім того, створення програм підтримки молоді у сфері житла може допомогти зменшити проблему бездомності та покращити життєві умови для молодих людей.

Співпраця між урядом, бізнесом та громадським сектором є також надзвичайно важливою для ефективного вирішення проблем молоді. Ця співпраця може допомогти розробити та впровадити ефективні програми та проекти, спрямовані на підтримку молоді та поліпшення їхнього становища в суспільстві.

Нарешті, важливо вивчити та використати позитивний досвід інших країн у сфері підтримки молоді. Адаптація успішних програм та стратегій може допомогти Україні досягти кращих результатів у поліпшенні становища молоді та створенні сприятливих умов для їхнього розвитку та самореалізації.

Підхід до підвищення ефективності соціальної допомоги молоді містить в собі ряд ключових напрямків, які варто розглянути для подолання існуючих проблем. Особливу увагу слід звернути на наступні аспекти:

1. Забезпечення соціально вразливих молодих людей та сімей: важливо розробити програми та механізми, що надають допомогу тим, хто потребує цього найбільше, зокрема, молодим сім'ям та особам у складних життєвих обставинах.

2. Підвищення якості та популяризація соціального обслуговування: залучення недержавного сектора може допомогти розширити доступність та якість соціальних послуг для молоді, сприяючи їхній інтеграції та самореалізації.

3. Взаємодія між державою та громадським суспільством: співпраця між урядом та громадськими організаціями може покращити ефективність програм та послуг, спрямованих на підтримку молоді.

4. Поширення практики залучення альтернативних джерел фінансування: розробка механізмів фінансування, які доповнюють державні

кошти, може забезпечити більше ресурсів для соціального забезпечення молоді та підтримки їхнього розвитку.

5. Сфери життя, що потребують особливої уваги: освіта, зайнятість та житлове питання визначені як ключові напрямки для соціальної інтеграції молоді. Розвиток цих сфер може значно полегшити перехід молодих людей до самостійного життя та професійного зростання.

Зрозуміло, що ці аспекти мають великий потенціал для покращення якості життя молоді та підвищення їхнього внеску у суспільство. Продовжуючи працювати над цими напрямками, Україна може забезпечити молодим людям кращі умови для їхнього розвитку та самореалізації.

Справді, соціальна інтеграція молоді в сучасному суспільстві є важливим аспектом для забезпечення її сталого розвитку та підтримки. Інтеграція в ринок праці виступає одним із ключових напрямків вирішення проблем соціального становища молоді. Для цього необхідно зосередити увагу на наступних аспектах:

1. Професійна освіта та ринок праці: забезпечення доступної та якісної професійної освіти, яка відповідає потребам ринку праці, є важливим кроком у підготовці молоді до успішного вступу до трудового життя.

2. Соціальна підтримка для безробітних: розвиток програм та ініціатив, спрямованих на забезпечення підтримки безробітних молодих людей, включаючи навчання, перекваліфікацію та підтримку при пошуку роботи, може допомогти знизити рівень безробіття серед молоді.

3. Підвищення правової культури: важливо здійснити інформаційну та освітню роботу серед молоді щодо їхніх прав та можливостей на ринку праці, а також щодо процесу соціальної інтеграції загалом.

4. Соціальна підтримка переміщених осіб: проведення спеціальних програм та проєктів для підтримки трудової інтеграції та реінтеграції переміщених осіб, зокрема трудових мігрантів, може допомогти зменшити їхню вразливість та сприяти їхньому успішному включенню в суспільство.

5. Соціально-економічні програми для молоді: розвиток цільових програм та проєктів, спрямованих на підтримку молоді у сферах життя, таких як праця, сім'я, житло та охорона здоров'я, може значно полегшити їхній старт у самостійному житті та допомогти їм реалізувати свій потенціал.

Загалом, реалізація цих заходів може сприяти покращенню соціального становища молоді та забезпечити їм кращі умови для самореалізації та успішного вступу в доросле життя.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ

3.1. Шляхи оптимізації соціальної підтримки молоді

Недоліки соціального захисту молоді в Україні полягають у тому, що потрібно змінювати спосіб, яким надається державна підтримка. Замість того, щоб лише утримувати молодь, необхідно спрямовувати її на розвиток та створення умов для зростання можливостей, зокрема шляхом покращення освіти і створення нових робочих місць. Це допоможе підвищити якість життя молоді та загальний рівень життя в державі.

При розробці нових напрямків соціального захисту молоді в Україні важливо пам'ятати, що ціль системи соціального захисту полягає в тому, щоб допомогти молоді здобути віру у себе, відчуття гідності та бажання покращити своє життя шляхом власної праці. Потреба у соціальній безпеці та захисті лише частина того, що потрібно для забезпечення здорового соціального розвитку. Також важливо, щоб людина мала можливість самостійно визначати свої цілі, підтверджувати свою особистість і реалізовувати свій потенціал.

При розробці програм соціального захисту необхідно враховувати вікові особливості, інтереси та потреби різних груп молоді. Це включає інвалідів, сиріт, молоді сім'ї, школярів, учнів професійно-технічних ліцеїв та коледжів, студентів, молодих спеціалістів, молодих робітників та підлітків-правопорушників. Кожна з цих груп потребує індивідуального підходу для забезпечення їхнього соціального розвитку та підтримки.

Зазначені принципи гуманізму і справедливості в контексті соціального захисту молоді означають дотримання основних цінностей та стандартів у взаємодії з молодими людьми, а також забезпечення рівних можливостей та захисних гарантій для всіх.

Оцінка потенціалу та внутрішніх ресурсів: гуманний та справедливий підхід передбачає врахування можливостей та сильних сторін молодої людини, розуміння причин її труднощів та спрямованість на пошук шляхів їх подолання.

Важливо також стимулювати активну позицію та самостійність у розв'язанні проблем.

Захист прав та самоцінності особистості: гуманний підхід передбачає визнання права молоді людини на свободу, розвиток особистості та самовираження. Справедливість полягає в тому, щоб усі молоді люди мали однакові можливості для реалізації свого потенціалу.

Створення гуманних відносин та рівних умов: принцип гуманізму та справедливості визначає необхідність формування толерантних та доброзичливих відносин між молодими людьми та суспільством, а також забезпечення рівних можливостей доступу до соціального захисту та благ.

Загалом, ці принципи мають гарантувати, що соціальний захист молоді ґрунтується на принципах справедливості, гуманності та рівності, що сприяє створенню більш справедливого та гармонійного суспільства.

Мінуси правового регулювання соціального захисту молоді в Україні полягають у тому, що потрібно змінювати спосіб, яким надається державна підтримка. Замість того, щоб лише утримувати молодь, необхідно спрямовувати її на розвиток та створення умов для зростання можливостей, зокрема шляхом покращення освіти і створення нових робочих місць. Це допоможе підвищити якість життя молоді та загальний рівень життя в державі.

При розробці нових напрямків соціального захисту молоді в Україні важливо пам'ятати, що ціль системи соціального захисту полягає в тому, щоб допомогти молоді здобути віру у себе, відчуття гідності та бажання покращити своє життя шляхом власної праці. Потреба у соціальній безпеці та захисті лише частина того, що потрібно для забезпечення здорового соціального розвитку. Також важливо, щоб людина мала можливість самостійно визначати свої цілі, підтверджувати свою особистість і реалізовувати свій потенціал.

При розробці програм соціального захисту необхідно враховувати вікові особливості, інтереси та потреби різних груп молоді. Це включає інвалідів, сиріт, молоді сім'ї, школярів, учнів професійно-технічних ліцеїв та коледжів, студентів, молодих спеціалістів, молодих робітників та підлітків-

правопорушників. Кожна з цих груп потребує індивідуального підходу для забезпечення їхнього соціального розвитку та підтримки[72].

Зазначені принципи гуманізму і справедливості в контексті соціального захисту молоді означають дотримання основних цінностей та стандартів у взаємодії з молодими людьми, а також забезпечення рівних можливостей та захисних гарантій для всіх:

- Оцінка потенціалу та внутрішніх ресурсів: гуманний та справедливий підхід передбачає врахування можливостей та сильних сторін молодої людини, розуміння причин її труднощів та спрямованість на пошук шляхів їх подолання. Важливо також стимулювати активну позицію та самостійність у розв'язанні проблем.

- Захист прав та самоцінності особистості: гуманний підхід передбачає визнання права молодої людини на свободу, розвиток особистості та самовираження. Справедливість полягає в тому, щоб усі молоді люди мали однакові можливості для реалізації свого потенціалу.

- Створення гуманних відносин та рівних умов: принцип гуманізму та справедливості визначає необхідність формування толерантних та доброзичливих відносин між молодими людьми та суспільством, а також забезпечення рівних можливостей доступу до соціального захисту та благ.

Загалом, ці принципи мають гарантувати, що соціальний захист молоді ґрунтується на принципах справедливості, гуманності та рівності, що сприяє створенню більш справедливого та гармонійного суспільства.

3.2.Зарубіжний досвід регулювання фінансового забезпечення соціального захисту молоді

Система соціального захисту молоді в Україні включає різноманітні заходи, які охоплюють освітні та позаосвітні заклади, а також роботу з сім'єю та громадськістю. Основною метою цих заходів є формування стійкого психосоціального стану молоді, що включає впевненість у її успішному соціально-професійному розвитку та ефективну соціалізацію.

Соціальна захищеність молоді формується через диференціацію індивідуальних планів розвитку особистості та освіти. Це означає, що молоді люди отримують необхідні знання, уміння та навички для реалізації своїх соціально-професійних цілей та намірів.

Одним з важливих напрямків удосконалення соціального захисту молоді в Україні є організація освітньої системи з метою соціалізації молодих людей.

Важливим правовим аспектом соціального захисту молоді є всебічний облік їхніх інтересів у контексті суспільних відносин. Особливу увагу потребують соціально вразливі та незахищені верстви молоді, що належать до групи ризику. Для них проводяться різноманітні соціально-психологічні заходи з метою формування стійкості до негативних впливів, таких як алкоголь, наркотики, насильство та агресивна поведінка.

Важливо також зазначити, що система соціального захисту молоді починається з захисту сім'ї, матері та дитини. Правове забезпечення цієї сфери є добре розробленим, оскільки до її реалізації залучені установи соціального забезпечення, охорони здоров'я та освіти. Однак фінансування цієї сфери вимагає пошуку додаткових ресурсів для ефективного проведення заходів соціального захисту.

Соціальний захист молоді охоплює як заходи, що проводяться державними установами та організаціями для захисту їхніх прав, так і ініціативи, які сприяють самостійному захисту їх соціально-економічних прав. Сучасні молоді мають можливість самостійно боротися за свої права. Таким чином, соціальний захист молоді може бути забезпечений як за участі державних структур і організацій, так і шляхом самозахисту їхніх прав.

У останні десятиліття спостерігаються значні зміни в розумінні та вирішенні основних завдань державної молодіжної політики. Серед пріоритетів удосконалення соціального захисту молоді в Україні можна виділити наступні:

- активізацію розробки теорії соціального захисту уразливих груп населення, зокрема молоді та молодих сімей, та обґрунтування правових норм діяльності та організаційних структур;

- посилення державної молодіжної політики у сфері соціального захисту за рахунок конкретизації політичних рішень у галузі допомоги та підтримки молоді як соціально вразливої групи;
- концентрацію різноманітних ресурсів для забезпечення -конституційних та соціальних норм, реалізації соціальних гарантій;
- розробку соціальних технологій у роботі з уразливими групами населення, зокрема з молоддю;
- забезпечення диференційованого підходу до реалізації соціального захисту молоді та інших уразливих груп;
- удосконалення системи соціального обслуговування як одного з важливих напрямів соціального захисту різних уразливих груп населення;
- формування мережі спеціалізованих установ соціального обслуговування;
- залучення широкого загалу до розробки та реалізації програм соціального захисту вразливих груп населення на рівнях загальнодержавного та регіонального управління.

Сучасна державна молодіжна політика в більшості країн світу, включаючи не лише Європу, наголошує на необхідності вирівнювання соціального статусу різних груп молоді. У Європі соціальний захист молоді охоплює різні вікові категорії (наприклад, Німеччина – до 27 років, Франція – від 15 до 26 років, Швеція – від 15 до 25 років, Фінляндія – до 29 років), але має схожі верхні межі віку, що визначають період самовизначення молодої людини у різних аспектах[36].

Система соціального захисту молоді в цих країнах базується на міжнародних нормативно-правових документах, основних державних законах і підзаконних актах, а також на спеціальних законах, що регулюють соціальний захист та взаємодію між молодими людьми та державою.

Сучасні тенденції в цій області вказують на перехід від загальнодержавних програм для всієї молоді до локальних, цільових проектів, спрямованих на розвиток конкретних територій та врахування їхніх потреб та особливостей. Наприклад, державна молодіжна політика Німеччини базується на ролі держави

в підтримці молоді та молодіжних організацій, а також на розробці доступних соціальних програм для всіх молодих людей.

Загалом, сучасний соціальний захист молоді в Європі спрямований на створення рівних умов для всіх молодих людей та забезпечення їхнього успішного розвитку та інтеграції в суспільство.

Федеральне міністерство у справах сім'ї, людей похилого віку, жінок та молоді в Німеччині відіграє ключову роль у забезпеченні соціального захисту молоді. Це відомство відповідає за розробку та прийняття законів щодо соціального захисту молоді, а також за представлення їхніх інтересів у всіх сферах життя, включаючи освіту, охорону здоров'я та трудові відносини. Важливою функцією міністерства є організація міжсекторальної співпраці з іншими державними органами, федеральними землями та муніципалітетами з питань молоді[36].

Федеральний уряд Німеччини періодично представляє Звіт про становище молоді, що дозволяє оцінити ефективність та необхідність подальших заходів у цій сфері. Крім того, уряд залучає експертів для проведення досліджень щодо ситуації у молодіжній сфері та підтримує відповідні наукові проєкти.

Усі ці заходи спрямовані на забезпечення економічного та соціального добробуту молоді та їхнього захисту від різних ризиків, які можуть виникнути в житті. В Австрії, подібно до Німеччини, велика увага приділяється самостійності та розвитку молоді. Система соціального захисту спрямована на те, щоб молоді люди навчилися самостійно приймати рішення та розвивати власні здібності та компетенції.

Система надання державних субсидій у Фінляндії для молодіжних організацій базується на принципах ефективності та соціальної значущості їхньої діяльності. Головним критерієм виділення субсидій є якість та обсяг роботи, а також співвідношення витрат та ефективності.

Молодіжні організації можуть отримати субсидії на підтримку своєї діяльності, якщо вони відповідають таким критеріям:

- реалізують фундаментальні цілі, визначені в Законі про молодь Фінляндії;
- працюють на некомерційній основі та не мають комерційних цілей;
- використовують можливі доходи для розвитку своєї діяльності та надання послуг молоді.

Державні субсидії не надаються організаціям, які:

- займаються лише однією галуззю освіти або дослідженням;
- головною метою їхньої діяльності є тред-юніонізм;
- мають інші джерела фінансування, наприклад, виділені кошти з інших державних програм або асигнування з державного бюджету.

Отримання субсидій для молодіжних організацій залежить від їхньої спроможності залучати молодь до участі у їхніх програмах та заходах. Така система дозволяє сприяти розвитку та підтримці діяльності організацій, які надають значний внесок у соціальне та культурне життя молоді в Фінляндії. Це важливий крок у напрямку створення більш справедливого та рівноправного суспільства. Вирівнювання соціального статусу різних груп молоді є ключовим завданням сучасної державної молодіжної політики. Це означає не лише надання допомоги найбільш уразливим категоріям молоді, а й створення умов для того, щоб кожен молодий громадянин мав рівні можливості для освіти, працевлаштування, доступу до здоров'я та інших соціальних послуг.

Ці дві стратегії молодіжної політики та соціального захисту молоді відображають різні підходи до вирішення проблем молоді у сучасному суспільстві.

Перша стратегія, яка передбачає державну допомогу найменш соціально захищеним категоріям молоді, має ціль реагувати на термінові потреби та надавати допомогу тим, хто її потребує найбільше. Цей підхід передбачає жорстку регламентацію витрат коштів, а також чітко визначені критерії та список категорій молоді, які мають право на отримання допомоги.

Друга стратегія, розроблена соціал-демократичними урядами, виходить із загальної відповідальності держави за інтеграцію всієї молоді та передбачає розробку соціальних програм, які доступні для всіх молодих людей. Цей підхід

спрямований на забезпечення рівних можливостей та створення умов для розвитку кожного молодого громадянина.

У кожному випадку, незалежно від обраної стратегії, участь у реалізації стратегічних цілей бере як держава, так і різні структури громадянського суспільства. Обсяг державної участі визначається різними факторами, такими як розмір країни, тип державного устрою, вікові кордони групи молоді, ступінь включеності країни до інтеграційних об'єднань та інші фактори.

Аналіз діяльності країн Європи у сфері соціального захисту молоді підкреслює важливість декількох ключових аспектів, що сприяють її успішності:

- оздобленість законодавчої бази: це забезпечує чіткість та стабільність у соціальній політиці та захисті прав молоді;

- моніторинг становища молоді: систематичне відслідковування динаміки та потреб молоді дозволяє ефективно реагувати на зміни та вчасно впроваджувати необхідні програми;

- координованість дій державних та громадських структур: співпраця між різними суб'єктами суспільства сприяє ефективному впровадженню соціальних програм та максимальному використанню ресурсів;

- стимулювання добровільництва та соціального служіння молоді: це розвиває активну громадянську позицію серед молоді та сприяє їхньому включенню в суспільне життя;

- варіативність професійної підготовки молодіжних працівників: адаптована та ефективна система навчання дозволяє молоді отримати необхідні навички та компетенції для успішного вступу на ринок праці.

Щодо стимулювання зайнятості, країни Європейського Союзу використовують різноманітні заходи, такі як податкові пільги, компенсації витрат на професійну підготовку та розвиток персоналу, що сприяє збільшенню кількості робочих місць та підвищенню рівня зайнятості. Створення гнучкого ринку праці є важливим фактором розвитку економіки, оскільки воно сприяє адаптації до змін у сучасному глобальному середовищі та стимулює інновації

та підприємництво. Гнучка політика зайнятості включає в себе такі заходи, як гнучкі форми заробітної плати, робочого часу та організації праці, що сприяє адаптації до змін у виробництві та ринкових умовах.

Основні заходи гнучкої політики зайнятості в ЄС наведені на рис. 3.1.

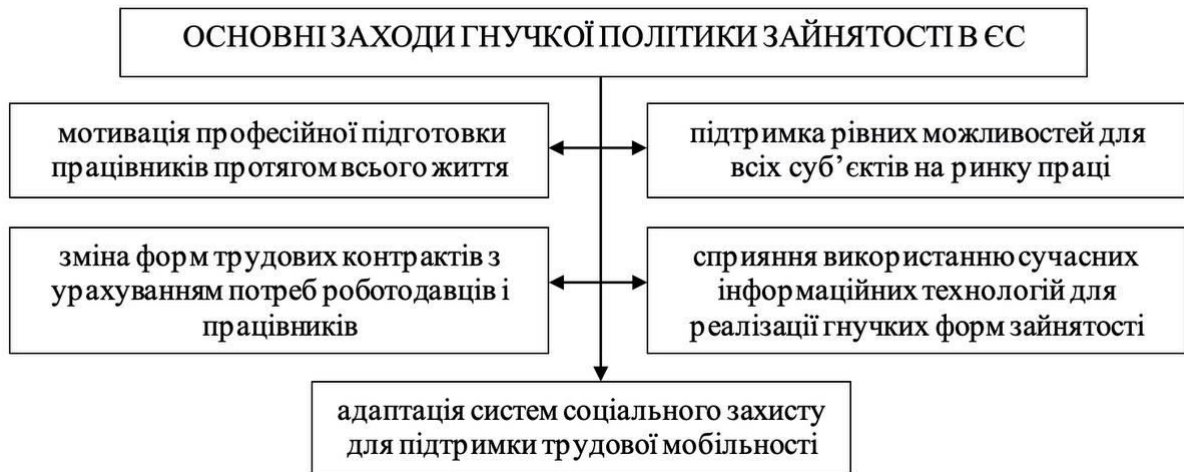

Рис. 3.1. Основні заходи гнучкої політики зайнятості в ЄС[27]

У системі соціального захисту Японії дійсно головну роль відіграє соціальне страхування. Це забезпечує громадян у разі тимчасової або постійної непрацездатності, а також інших соціальних ризиків. Японські пенсійні системи охоплюють значну частину населення, особливо найманих працівників, через страхові внески, які здійснюються як працівниками, так і їхніми роботодавцями.

У Сполучених Штатах Америки соціальне забезпечення також відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки громадян та збільшенні їхньої конкурентоспроможності. Ця система включає різні програми, такі як пенсії, медичне страхування та допомогу особам з обмеженими можливостями. Розвиток соціального забезпечення в США є одним із ключових елементів політики сталого економічного зростання та зміцнення національної безпеки країни.

Ці дві країни використовують соціальне забезпечення як інструмент для забезпечення економічного добробуту свого населення та зміцнення соціальної стабільності. Однак, вони мають різні системи та підходи до реалізації цих

цілей, що відображає різні культурні та історичні контексти кожної країни. Виділення контрактів із приватними агенціями для надання соціальної допомоги молоді, що фінансується з державного бюджету, є важливим аспектом соціального захисту молоді в США. Ця система дозволяє ефективно використовувати обмежені ресурси для надання широкого спектру соціальних послуг, таких як професійне навчання, догляд за дітьми, медична та соціально-побутова допомога.

Ще однією важливою рисою системи соціального захисту молоді в США є різноманітність реалізованих програмних проєктів. Це відображається у розмаїтті ініціатив, спрямованих на включення молоді у життя суспільства та надання їм підтримки в різних аспектах їхнього життя. Ці програми мають різні цільові установки, що дозволяє адаптувати підходи до потреб конкретних груп молоді.

В цілому, система соціального захисту молоді в США спрямована на забезпечення різноманітних потреб молодих людей і використовує різні стратегії та підходи для досягнення цієї мети. Програми, в яких підлітки та молодь надають допомогу дорослим у виконанні різних робіт, є важливим елементом соціального захисту молоді в США. Такі програми не лише надають молодим людям можливість отримати досвід та навички, але й сприяють їхньому включенню в суспільство та розвитку позитивних соціальних взаємодій.

Проблема молодіжної злочинності є однією з головних у соціальній політиці США, і багато молодіжних програм спрямовані на зниження рівня злочинності серед молоді. Ці програми часто включають у себе заходи для попередження відхилень поведінки та створення альтернативних шляхів розвитку для молоді.

Щодо організації самого соціального захисту молоді, варіювання у внесках на соціальне страхування в різних країнах свідчить про різноманітність підходів у фінансуванні цієї сфери. В США відсутня система обов'язкових

внесків з боку роботодавців, що призводить до більшої уваги до колективних договірних умов інших форм соціального захисту.

Так, два основних принципи страхування на випадок безробіття відрізняються у практиці країн:

- державне страхування: у більшості країн державне страхування безробіття перебуває під контролем держави. Це означає, що держава встановлює правила, визначає умови отримання допомоги, збирає внески від працездатних осіб та роботодавців і виплачує пільги тим, хто опинився безробітним;

- профспілкове страхування: у деяких країнах, зокрема у Північній Європі та деяких інших державах, профспілки відають страхуванням. Вони створюють спеціальні каси страхування з безробіття, до яких вносяться внески членів профспілок. Ці каси потім виплачують допомогу тим, хто втратив роботу[29].

Кожен з цих принципів має свої переваги та недоліки і відображає особливості соціальної політики та відносин між державою, роботодавцями і профспілками в кожній конкретній країні.

Сучасна державна молодіжна політика в більшості країн світу, включаючи не лише Європу, наголошує на необхідності вирівнювання соціального статусу різних груп молоді. У Європі соціальний захист молоді охоплює різні вікові категорії (наприклад, Німеччина – до 27 років, Франція – від 15 до 26 років, Швеція – від 15 до 25 років, Фінляндія – до 29 років), але має схожі верхні межі віку, що визначають період самовизначення молодої людини у різних аспектах[70].

Система соціального захисту молоді в цих країнах базується на міжнародних нормативно-правових документах, основних державних законах і підзаконних актах, а також на спеціальних законах, що регулюють соціальний захист та взаємодію між молодими людьми та державою.

Сучасні тенденції в цій області вказують на перехід від загальнодержавних програм для всієї молоді до локальних, цільових проектів, спрямованих на розвиток конкретних територій та врахування їхніх потреб та особливостей.

Наприклад, державна молодіжна політика Німеччини базується на ролі держави в підтримці молоді та молодіжних організацій, а також на розробці доступних соціальних програм для всіх молодих людей.

Загалом, сучасний соціальний захист молоді в Європі спрямований на створення рівних умов для всіх молодих людей та забезпечення їхнього успішного розвитку та інтеграції в суспільство.

Федеральне міністерство у справах сім'ї, людей похилого віку, жінок та молоді в Німеччині відіграє ключову роль у забезпеченні соціального захисту молоді. Це відомство відповідає за розробку та прийняття законів щодо соціального захисту молоді, а також за представлення їхніх інтересів у всіх сферах життя, включаючи освіту, охорону здоров'я та трудові відносини. Важливою функцією міністерства є організація міжсекторальної співпраці з іншими державними органами, федеральними землями та муніципалітетами з питань молоді.

Федеральне уряд Німеччини періодично представляє Звіт про становище молоді, що дозволяє оцінити ефективність та необхідність подальших заходів у цій сфері. Крім того, уряд залучає експертів для проведення досліджень щодо ситуації у молодіжній сфері та підтримує відповідні наукові проєкти.

Усі ці заходи спрямовані на забезпечення економічного та соціального добробуту молоді та їхнього захисту від різних ризиків, які можуть виникнути в житті. В Австрії, подібно до Німеччини, велика увага приділяється самостійності та розвитку молоді. Система соціального захисту спрямована на те, щоб молоді люди навчилися самостійно приймати рішення та розвивати власні здібності та компетенції.

Висновки до розділу 3

У країнах Європи визнано важливість соціального захисту молоді та його вирівнювання для всіх груп. Нормативно-правову базу для цього заклали у 1989

році з прийняттям Хартії основних соціальних прав Співдружності. В Європі діють дві стратегії молодіжної політики та соціального захисту молоді.

Перша стратегія передбачає державну допомогу найменш соціально захищеним категоріям молоді з жорсткою регламентацією витрат та визначенням категорій, які потребують допомоги.

Друга стратегія, яка розроблена соціал-демократичними урядами Центральної та Північної Європи, передбачає інтеграцію всієї молоді через розробку доступних соціальних програм.

В обох випадках держава та громадянське суспільство беруть участь у реалізації стратегічних цілей. Обсяг державної участі залежить від різних факторів, таких як розмір країни, тип державного устрою та інші.

Аналіз діяльності європейських держав у цій сфері показав, що успішність забезпечується деякими умовами, такими як розвинена законодавча база, моніторинг стану молоді, координація дій державних структур та громадянського суспільства, підтримка добровольчості та соціального служіння молоді, різноманітність фінансування молодіжних програм і т. д.

Аналіз правового регулювання соціального захисту молоді в провідних країнах світу свідчить про необхідність активної регулюючої ролі держави в цій сфері. У провідних країнах, таких як США, державна допомога надається лише найменш захищеним категоріям молоді, з жорсткою регламентацією витрат та визначенням категорій допомоги. Ця модель відрізняється від західноєвропейської, де держава визнає відповідальність за інтеграцію молоді в суспільство та підтримує самореалізацію молоді в цілому.

Урахування досвіду таких країн як США може бути корисним для України у формуванні адекватної системи соціального захисту молоді. Принципи жорсткої регламентації порядку витрачання коштів та підтримки лише найбільш потребуючих можуть допомогти ефективно використовувати ресурси та забезпечити соціальний захист молоді.

Проте важливо також враховувати західноєвропейський досвід, де держава відіграє активну роль у підтримці самореалізації молоді та її інтеграції в

суспільство. Цей підхід може бути важливим для забезпечення довгострокового розвитку та стійкості суспільства.

Отже, важливо враховувати різноманітність моделей соціального захисту молоді та адаптувати їх до конкретних умов та потреб кожної країни, включаючи Україну.

ВИСНОВКИ

Згідно з проведеним дослідженням, в Україні існує ряд проблем у сфері соціального захисту молоді, починаючи від теоретичних аспектів, таких як відсутність чітко визначеного поняття соціального захисту молоді, і закінчуючи практичними проблемами, такими як недоліки у працевлаштуванні молодих людей. Для вирішення цих проблем пропонується внести в Закон України "Про основні засади молодіжної політики" визначення соціального захисту молоді як системи суспільних відносин, що складаються між особами віком від 14 до 35 років та різними державними і місцевими органами, організаціями, що забезпечують умови для нормального життя молодих людей, а також комплексу заходів, спрямованих на формування і розвиток молоді, створення умов для самовизначення та успішного втілення в життя, а також захист від соціальних ризиків.

Серед характерних ознак соціального забезпечення молоді в Україні можна виділити наступні:

- можливість скористатися соціальним забезпеченням незалежно від громадянства;
- встановлення вікових меж з внутрішньою диференціацією відповідно до конкретних законодавчих актів;
- наявність додаткових прав порівняно з іншими групами населення;
- широкий спектр гарантій і пільг, спрямованих на забезпечення умов для соціального становлення та розвитку молоді.

Види соціального забезпечення молоді можна поділити на загальні, які доступні всім молодим людям, що стикаються з різними соціальними ризиками, і спеціальні, спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку та самореалізації молоді.

Види соціального забезпечення молоді охоплюють матеріальні блага та/або соціальні послуги, спрямовані на запобігання, подолання або пом'якшення різних соціальних ризиків, з якими молодь може стикатися. Ці види поділяються на дві основні групи:

1. Загальні: доступні для всіх представників молоді, які зазнають різних соціальних ризиків.

2. Спеціальні: спрямовані на створення для молоді сприятливих умов для життя, розвитку, професійного зростання та досягнення належного рівня життя.

Результати дослідження вказують на ключові аспекти соціального захисту молоді в Україні, які потребують уваги та оптимізації. До основних ознак цього захисту відносяться системність, законодавче гарантування та функціональність.

Системність вказує на необхідність комплексного підходу до соціального захисту молоді, який охоплює організаційні, економічні та соціальні заходи. Це означає, що заходи повинні бути спрямовані на забезпечення основних соціальних прав молоді в Україні.

Законодавче гарантування передбачає, що відповідні форми соціального захисту молодих людей закріплені в основних нормативних актах, що регулюють соціальний захист. Це забезпечує визначення сутності, мети та умов застосування соціального захисту, а також гарантує право на нього.

Функціональність означає, що суб'єкти, які мають повноваження щодо соціального захисту молоді, виконують різноманітні функції, спрямовані на мінімізацію або усунення соціальних ризиків для молодих осіб та компенсацію наслідків таких ризиків.

З цими ключовими ознаками соціального захисту молоді України передбачається розробка теоретичних та практичних рекомендацій для оптимізації правового регулювання відповідно до потреб молоді та сучасних викликів суспільства.

Соціальне забезпечення молоді в Україні має на меті забезпечення їхнього матеріального захисту від різних соціальних ризиків. Основні ознаки цього забезпечення включають:

1. Можливість користуватися соціальним забезпеченням незалежно від громадянства (ця ознака підкреслює принцип універсальності соціального захисту молоді, який не обмежений громадянством або іншими статусами).

2. Встановлення вікових меж з внутрішньою диференціацією (вікові межі для користування соціальним захистом можуть бути різними для різних видів допомоги та визначаються законодавством).

3. Наявність додаткового обсягу прав (молодь може мати додаткові права, які враховують їхні особливі потреби та ситуації, з якими вони можуть стикатись).

4. Широке коло гарантій та пільг (для забезпечення соціального становлення та розвитку молоді існують різноманітні гарантії та пільги, які створюються з метою зменшення соціальних ризиків).

Слід зазначити, що система державного управління соціальною сферою в Україні ще не належним чином пристосована до умов ринку. На сьогодні існує потреба у вдосконаленні системи державного управління сферою соціального захисту населення, зокрема її функцій та структури. Це вимагає проведення комплексних досліджень та розробки відповідних стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агавердієва Х. Ф. Форми соціального забезпечення та соціального захисту населення. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика. Харків: Вид-во «НТМТ», 2018. С. 127- 129
2. Аграмакова Н. В., Писаревська Г. І, Семенченко А. В. Нестандартні форми зайнятості в умовах мережевої економіки. *Економіка та суспільство*. 2019. №20. С. 520-529. URL: <http://economyandsociety.in.ua>
3. Аналітичний звіт Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення. Київ 2015 рік. URL: http://ndei.me.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=203&Itemid=9.
4. Баняс С.М., Хомко Л.В. Соціальне забезпечення молоді: окремі аспекти. Актуальні проблеми реформування законодавства про працю та у сфері соціального захисту: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (21 травня 2020 року). Львів: Льв - ДУВС, 2020. 219 с.
5. Баранова Н.С., Масюк О.П. Соціальна підтримка молоді як фундамент сталого розвитку в Україні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/133-1.pdf>
6. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. К.: Знання, 2005. 381 с.
7. Бондаревська К. В., Супруненко Ю. В. Проблеми працевлаштування молоді в Україні. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2016. № 2. С. 135-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2016_2_17
8. Бондаренко С. О. Криза сучасної системи працевлаштування молоді як наслідок ліквідації державних механізмів регулювання: *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 23. С. 154-159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sochumj_2018_23_35

9. Гольбін М. Точка зору експерта: «Відплив молодих мізків», або чому освічена молодь виїжджає з України. URL: <http://www.osvita.org.ua/articles/1040.html>.
10. Гончарова С. Ю., Осадча Ю. В. Аналіз інституційного середовища вітчизняного ринку праці. *Науковий вісник Полтавського ун-ту економіки і торгівлі*. Сер. Економічні науки. 2011. Ч. II. № 4 (49). С. 63-67
11. Гончарова С. Ю., Гончаров А. Б., Аграмакова Н. В. Соціальна економіка: сутність, принципи, функції та основні орієнтири для України. *Бізнес Інформ*. 2018. № 3. С. 21-26.
12. Горобець А. С. До питання про визначення поняття «ринок праці»: погляд правника. *Право та інновації*. 2016. № 3. С. 130-134.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2016_3_23
13. Грекова О. О., Зозуля А. О., Середа О. Г. Проблемні питання працевлаштування молоді в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 11(2). С. 803-805. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_11\(2\)_68](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_11(2)_68)
14. Гриньова М., Ханнанова О. Профорієнтація як шлях до успішного професійного самовизначення особистості. *Ukrainian professional education*. 2018. Вип. 3. С. 34-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/upro_2018_3_7
15. Гриценко Н. В. Культура праці та працевлаштування молоді. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 60. С. 18-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2017_60_4
16. Грицишина Т., Савченко Ю. Особливості та методи профорієнтаційної діяльності з інтелектуально обдарованими учнями старших класів. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2018. Вип. 2. С. 16-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2018_2_4
17. Гусонька Д. М. Ринок праці молодих спеціалістів в умовах посилення державного впливу на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України. *Бізнес Інформ*. 2018. № 3. С. 90-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_3_14

18. Гуцалова М.І. Молодь як об'єкт державної молодіжної політики.
URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26850/23>
19. Декларація про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати та захищати загально визнані права людини та основні свободи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_349
20. Декларація соціального прогресу та розвитку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_116
21. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
22. Дегтяр А. О., Бондаренко О. Г. Домінанти державного регулювання розвитку ринку праці. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpdu/2009_4/index.html
23. Дідківська О. Актуальні проблеми працевлаштування молоді на ринку праці. *Україна: аспекти праці*. 2014. № 7. С. 18-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2014_7_5
24. Драньова І. І., Добровольська Н. А Соціальний захист творчої молоді в сфері зайнятості. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2018. № 3(1). С. 139-145. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tippp_2018_3\(1\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tippp_2018_3(1)_21)
25. Дружиніна В. В. Механізм державного регулювання ринку праці: теоретичний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 4. Т. 4. – С. 67-71
26. Економічна активність населення України 2016 : Стат. збірник. Державна служба статистики України, 2017. 205 с
27. Європейська політика і соціальне партнерство в ЄС : навч. посібн. / за ред. Н. Г. Діденко. Донецьк: ДонДУУ, 2012. 152 с
28. Єсінова Н. І., Голозубова А. О. Проблеми працевлаштування молоді на ринку праці України. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2017. Вип. 1. С. 111-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2017_1_13

29. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_015
30. Зайцева І. С., Бунчикова Т. С. Ринок праці в Україні: фактори формування, сучасний стан і тенденції розвитку. *Управління розвитком*. 2016. №3. С. 105-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2016_3_18
31. Захарченко С. М. Трояновська Т. І., Бойко О. В., Рибаченко В. С. Застосування односторінкових веб-орієнтованих інтерфейсів в соціально значущих проектах. *Вісник Хмельницького національного університету. Технічні науки*. 2016. № 3. С. 33-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_tekh_2016_3_8
32. Зоріна О. І., Мкртичян О. М. Маркетингові комунікації в системі засобів просування соціально-культурних проектів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 2(2). С. 17-20. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2018_2\(2\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2018_2(2)_6)
33. Іванченко А. В. Формування механізмів державного регулювання зайнятості населення в Україні / А. В. Іванченко URL : <http://www.nbuv.gov.ua>
34. Інтернет-сторінка Євростату. URL: <http://eppssso.ec.europa.eu/>
35. Кайтанський О.С. Правове забезпечення соціального захисту молоді в Україні: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 204 с.
36. Калініна С. П. Коровчук Ю. І., Кушнарєнко О. П. Міжнародний ринок праці в умовах глобалізації: міграційний дискурс. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. 2018. Вип. 35. С. 69-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2018_35_12
37. Калініченко Д. Р. Глобальний ринок праці: сучасні виклики для розвитку людського капіталу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25(2). С. 60-65. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25(2)_15)
38. Коваль С. П. Ринок праці України в умовах євроінтеграції. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 37(1). С. 295-303. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2018_37\(1\)_42](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2018_37(1)_42)

39. Козійчук О. Організаційно-управлінські ресурси та особливості практичної реалізації моделі управління профорієнтаційною діяльністю. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2018. Вип. 2. С. 46-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2018_2_9
40. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_021
41. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 2680-VIII. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
42. Кукурудз В. Проблемні аспекти соціальної підтримки молоді. *Актуальні питання фінансової науки та практики: збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету*. Вип. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2024.
43. Кукурудз В. Зарубіжний досвід регулювання фінансового забезпечення соціального захисту молоді. *Фінансове забезпечення сталого розвитку: збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету*. Вип. 3. Т. 2. Тернопіль: ЗУНУ, 2023.
44. Кукурудз В. Шляхи оптимізації соціальної підтримки молоді. *Актуальні питання фінансової науки та практики: збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету*. Вип. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2024.
45. Лаврухін В.В. Соціальний захист населення: понятійно-категорійний аналіз. *Державне управління: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 61-70.
46. Мадей А.С. Окремі питання соціального захисту молоді в Україні. Пріоритетні напрями модернізації системи права. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 15-16 травня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. 148 с. С. 73–77.
47. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_042

48. Мосьондз М.В. Практики соціальної інтеграції сучасної молоді в українському суспільстві: монографія; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. Д.: НГУ, 2014. 140 с.
49. Назарова Г. В., Тімофєєва М. І. Основні напрямки модернізації у сфері соціального захисту населення. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 320-321
50. Наумова М. А. Ринок праці та система освіти України: проблеми взаємодії. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 3-2. С. 67-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_3-2_15
51. Національна молодіжна стратегією до 2030 року: Указ Президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>.
52. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016-2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова від 18 лютого 2016 р. № 148 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/148-2016-%D0%BF>
53. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України № 1533 – III редакція від 31.08.2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>
54. Про зайнятість населення : Закон України № 5067-VI від 05.07.2012 р., зі змінами та доповненнями URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
55. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 року № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
56. Про молодіжну стратегію до 2030 року: Указ Президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>.
57. Про освіту : Закон України № 2745-VIII від 06.06.2019 зі змінами та доповненнями URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2145-19>

58. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27 квітня 2021 року № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>.
59. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
60. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України N 2745-VIII від 06.06.2019 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
61. Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року : Указ Президента України URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>
62. Програма «Молодіжний працівник» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1178-18>
63. Соціальна підтримка молоді як фундамент сталого розвитку в Україні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/133-1.pdf>
64. Становище молоді в Україні. Аналітичний звіт, складений Робочою групою ООН у справах молоді. Київ, 2019. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk/publications/>.
65. Черниш А.Р. Ознаки соціального захисту молоді в Україні. Вересневі наукові зібрання – 2022: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 19 вересня 2022 року). 176 с. С. 148-152.
66. Черниш А.Р. Особливості соціальної допомоги молоді. *Соціальне право*. 2022. № 1. С. 123-132.
67. Черниш А.Р. Поняття та ознаки соціального забезпечення молоді. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С.112-117.
68. Черниш А.Р. Реінтеграція молоді як один із видів соціального захисту молоді. KELM (Knowledge, Education, Law, Management). 2022. № 4 (48). С. 435-440.

69. Черниш А.Р. Соціальна інтеграція молоді як вид соціального захисту молоді. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 112-117.
70. Черниш А.Р. Соціальна інтеграція серед молоді в Україні. Проблеми та перспективи розвитку української науки: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Чернівці, 14 жовтня 2022 року). Чернівці, 2022. С. 188-192.
71. Черниш А.Р. Форми та заходи соціального забезпечення молоді. *Право і суспільство*. 2022. № 4. С. 244-251.
72. Черниш А.Р. Щодо розуміння соціального забезпечення в Україні. Science, innovation sand education: problem sand prospects. Proceedin gsof the 15 th International scientificand practical conference. CPN Publishing Group. (Tokyo, Japan, 21-23.09.2022). Tokyo, 2022. P. 391-397.
73. Щодо регулювання надання першого робочого місця в Законі України «Про зайнятість населення». *Аналітична записка*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/schodo-problem-realizacii-zakonu-ukraini-pro- zaupyatist-naselennya>.
74. Юшкевич О.О. Молодь як соціально-економічна категорія. *Вісник ЖІТІ. Серія: Економічні науки*. 2000. № 6. С. 113-116.
75. Тарабукін Ю.О. Соціологія молоді: курс лекцій. К.: Фітосоціо Центр, 2001. 376 с.
76. Пилипенк П.Д. Право соціального забезпечення України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. 3-те вид., переробл. і доповн. К.: ІнЮре, 2010. 504 с.